

Kerk on Stage

Amor Fortis

Geschreven door:

Nicole Teunissen
Frans de Kok

Muziek:

Bertho Drenth

Amor Fortis - Spelerslijst

Musical met 19 songs

1	Ans
1	Frida
1	Tom
n	Museumbezoekers
1	Filos
1	Dubius
3	Inwoner 1 t/m 3
n	Inwoners
1	Vrouw / Man
1	Patiënt(e)
2	Arts 1 & 2
2	Kind 1 & 2
1	Priester
5	Belg 1 t/m 5
n	Belgen
5	Gevangene 1 t/m 5
n	Gevangenen
1	M/V (Helper)
n	Inwoners (gezinnen)
2	Duitsers 1 & 2
1	Geertje
1	Margriete
1	Pastoor
10	Stedeling 1 t/m 10
n	Bouwers
1	Herman van Veen
n	Stom in de 21 ^e eeuw (groep)
n	Stom in de 17 ^e eeuw (groep)
1	Herman Gorter
n	Armando (groep)
n	Schilders (groep: Matthias Withoos, Piet Mondriaan, Toon Tieland)
n	Johan van Oldenbarneveldt (groep)
1	Vrouw (moeder heldin)
1	Man (vader heldin)
1	Jan van der Sluis
1	Ansfridus / Ansfried
1	Benedicta
n	Bediening 'restaurant Ansfried'
n	Armen 'gasten restaurant Ansfried'
1	Geestelijke
n	Geestelijken
n	Stedelingen
n	Kruistochtridders
1	Marketenster
4	Kruisridder 1 t/m 4
1	Keientrekker
n	Keientrekkers
1	Brouwer
1	Vrouw
1	Magistraat
1	Man
1	Weefmoeder
3	Kind 1 t/m 3
n	Koor

63 solo rollen (eventueel dubbelrollen/zangrollen)

18 groepen

Proloog

Frida op bezoek bij haar oma Ans

Op het toneel zien we een oudere dame rustig in haar makkelijke stoel. Ze zit te handwerken terwijl ze kijkt en vooral luistert naar de TV. Haar kamer in het verzorgingstehuis is eenvoudig maar sfeervol ingericht. Een aantal - nu nog betekenisloze maar wel al voor de goede kijker opvallende - voorwerpen versieren haar kamer. Achter haar makkelijke stoel staat een eettafel met drie stoelen daaromheen. En in de hoek van de kamer zien we het nog onopgemaakte bed.

De klok aan de wand tikt. Het is negen uur 's avonds en de klok slaat. Zodra de negende slag is geslagen, horen we de nieuwslezer op de radio verzuchten: "... aanslagen, die grote delen van de stad in hun greep houden. Er zijn tientallen doden, onschuldige burgers, waaronder vele kinderen. Ook liggen de ziekenhuizen vol met gewonden, waarvan vele zwaargewond en in levensgevaar. Maar het lijkt erop dat de mensen het niet meer accepteren. Grote groepen burgers trekken vol woede en haat naar de grens op zoek naar de misdadigers van deze bloedige aanslagen. Een burgeroorlog lijkt niet te voorkomen. De premièr sprak zijn volk toe en maande hen tot kalmte. Maar de maat lijkt vol en ...

Dan horen we de voordeur van de kamer van het slot gaan. We horen de deur opengaan en daarna met een klap dichtslaan. Van achter het toneel horen we een jongeman "Sorry!" roepen. Enkele tellen later verschijnt de jongeman - Tom - met twee volle boodschappen-tassen op het toneel. Hij zet de beide tassen op de eettafel.

Tom: Sorry, mevrouw, maar met twee tassen in mijn armen lukte het me niet om de deur tegen te houden. Hier zijn in elk geval uw wekelijkse boodschappen weer.

Ans: Ha, fijn dat je er weer bent Tom. Wat moest ik toch zonder jou beginnen. Ik kan echt die boodschappen niet meer zelf doen. Ik word oud.

Tom: Nou, mevrouw, dat valt toch wel mee?

Ans: Nee, Tom, dat valt niet wel mee. Maar jij wilt natuurlijk graag weten hoe oud ik ben, hè?

Tom: Nee, mevrouw, ik weet toch dat u 26 bent.

Ans: Mallerd, je weet best dat ik zo piep niet meer ben. Maar, als je werkelijk denkt dat ik nog zo jong ben, noem me dan voortaan ook maar gewoon 'Ans'. Dan voel ik me tenminste ook een beetje zo jong als jij me schat.

Tom: Goed, mevrouw ... uh ... Ans. Dan noem ik u voortaan 'mevrouw Ans', goed? Kan ik nog iets voor u doen? (*en terwijl hij al naar het bed loopt en het kussen opschudt*) Uw bed opmaken bijvoorbeeld?

Ans: Nee hoor, dadelijk komt de zuster. En dan doet zij dat wel. Als vrijwilliger moet je natuurlijk niet ook het werk van de zusters gaan doen. Dan krijgen ze straks het gevoel dat ze overbodig zijn. En dat is zeker in de toekomst met die dubbele vergrijzing niet het geval. Straks, als jij net zo oud bent als ik, zul je blij zijn dat je nu mijn bed overhoop hebt laten liggen.

Tom: Maar, mevrouw ... uh ... Ans, de zusters hebben het nu als zo druk. Ik kan toch best mijn handen uit de mouwen steken, nu ik hier toch ben. Anders voel ik me straks nog overbodig en dan ga ik misschien wel naar een echte oude dame om te helpen.

Ans: Je probeert nog steeds achter mijn leeftijd te komen, hè? Maar je weet toch wel dat het heel onbeleefd is om een dame naar haar leeftijd te vragen.

Tom: Maar ik vraag toch helemaal niet naar uw leeftijd!?

Ans: Nee, ... niet direct, nee. Maar op slinkse wijze probeer je me wel uit te horen, jongeman.

Tom: Dat vind ik niet eerlijk. U weet best dat het brengen van de boodschappen, maar een smoesje is om wekelijks bij u te kunnen zijn. Ik vind het gezellig bij u. U hebt altijd van die mooie en boeiende verhalen. En die wil ik niet missen. Ik weet best dat u alles nog goed zelf kunt. En dat u eigenlijk (*hij glimlacht en knipoogt vriendelijk naar Ans als een teken dat zij samen wel beter weten*) misbruik maakt van mijn goedheid als vrijwilliger.

Ans: Juist, jongeman. (*En Ans beantwoordt de glimlach en knipoog van Tom op een vergelijkbare wijze*) Ik weet best dat je niet komt om te helpen, maar omdat je mij

zo'n aantrekkelijk meisje vindt. Nou, en als je dan zo graag mijn sloofje wilt zijn, ga dan in de keuken maar de boodschappen opruimen en koffie zetten. Mijn kleindochter, Frida, komt zo. Ze komt een nachtje logeren omdat ze morgen al vroeg een afspraak in de stad heeft.

Tom: Tot uw orders, meesteres. Oh ja, voordat ik het vergeet, ik heb ook van die heerlijke glacés meegebracht. Want bij die laatste voorstelling van Babel, was uw kleindochter die toch misgelopen?

Tom pakt de boodschappentassen en vertrekt fluitend naar het keukentje (achter de coulissen).

Ans: *(zo sprekend dat Tom het wel moet horen, maar daarbij de suggestie wekkend dat hij het zogenaamd niet zou mogen horen)* Vlegel.

(En dan weer op normale toon) Dat zal mijn kleindochter lekker vinden. Heb je er voor jezelf ook nog eentje meegenomen?

Tom: *(van achter de coulissen, c.q vanuit het keukentje)* Ik weet mijn plaats, ... als uw trouwe onderdaan, ... majesteit.

De voordeurbel gaat.

Tom: *(terwijl hij van achter de coulissen te voorschijn komt)* Zal ik even open doen?

Ans: *(Legt haar handwerk weg en staat op uit haar stoel)* Zeg, ik ben geen invalide hoor. *(En met een vriendelijk lachje)* Terug naar je plaats, onderdaan. Ik kan zelf heel goed mijn gasten toegang tot mijn paleisje bezorgen. Daar heb ik geen lakei voor nodig.

(doet - half in de coulissen - de deur open)

Hallo, kindje, kom binnen. Gezellig. Lust je een kopje koffie.

Frida: Hallo, oma. Lekker. Zal ik even koffie zetten?

Ans: Weer iemand die denkt dat als je oud bent, dat je helemaal niets meer kunt. Meisje, je kent toch wel het spreekwoord "rust, roest"?

Frida: Jawel, maar ik dacht ik help even.

Ans: Heel lief van je, maar niet nodig.

Tom: *(komt op met een dienblad, waarop twee kopjes staan en twee glacés op een schoteltje)* Tataa, en dan is er koffie, met

Ans: En trouwens, ik heb al hulp, zoals je ziet.

Tom: *(maakt een buiging)* Oh, sorry, hoogheid. Ik zie dat u gezelschap heeft. Dan zal deze nederige dienaar uw paleisje maar weer eens verlaten. Stuur u het lijstje voor volgende week weer naar mijn e-mailadres?

Ans: Ja, da's goed Tom. Fijn dat je me weer geholpen hebt. En tot volgende week.

Tom: *(terwijl hij het toneel verlaat via de coulissen waar de voordeur zich bevindt)* Tot ziens, mevrouw Ans.

We horen de voordeur in het slot vallen.

Frida: Oma, wie is die rare snoeshaan?

Ans: Dat is Tom. Een hele aardige jongen en zeker geen rare snoeshaan, hoor.

Frida: Nou, zoals hij tegen u spreekt en met uw omgaat. Het lijkt erop dat hij u niet erg serieus neemt.

Ans: Jawel, hoor. Tom is vrijwilliger. Toen er laatst in ons tehuis een avond was van de vrijwilligerscentrale, kregen we te horen dat wij ons nog best als vrijwilliger kunnen inzetten. Maar ook dat wij nog hulp mogen verwachten van vrijwilligers.

Frida: Is die jongen vrijwilliger? Ik dacht dat mijn leeftijd genoten alleen maar aan studeren, werken en vooral aan uitgaan denken en daaraan hun tijd besteden.

Ans: Nou dan heb je dat goed mis. Zoals je weet ben ik niet meer de jongste. En ik dacht 'kom, ik kan eigenlijk wel een beetje hulp gebruiken'. Al is het maar die wekelijkse zware boodschappen. Nou, en drie dagen nadat ik me die avond had aangemeld, stond Tom ineens voor de deur om kennis te maken.

Frida: En toen hebt u die jongen gewoon binnengelaten? Ik vertrouw het niets, hoor.

Ans: Kom, kom. Niet zo wantrouwig. Ik ben echt niet op mijn achter hoofd gevallen, hoor. En je weet als er iemand is die mensenkennis heeft ...

Frida: ja, dan bent u dat wel.

Ans: Precies. En zal ik je nog eens iets vertellen. Ik heb me ook opgegeven als vrijwilligster, goed hè?

Frida: Maar oma, dat is toch veel te zwaar voor u. U gaat toch niet meer werken? Dat hebt u al lang genoeg gedaan.
Nee, u moet juist genieten.

Ans: Maar dat doe ik ook, juist nu als vrijwilligster. Heb ik tenminste het gevoel dat ik nog iets nuttigs kan doen zonder de wijzers van de klok vooruit te staren.

Frida: En toch vind ik het maar niets. U had ons toch ook kunnen vragen te helpen met die boodschappen, of met andere dingen?

Ans: Nee, dat kan ik niet. Jullie zijn familie. En ik vind niet dat ik afhankelijk van jullie moet worden, of dat jullie je verplicht voelen om elke week weer te komen. Daarbij, jongedame, jij gaat volgend jaar toch studeren? Dan heb je wel andere dingen aan je hoofd dan het huishouden van je grootje!

Frida: Maar ik kom de weekenden gewoon thuis, hoor.

Ans: Ja, in het begin nog wel, maar als je daar eenmaal vrienden hebt, en ... misschien wel ... Nee, jullie leven jullie leven, en ik het mijne. Maar goed, daar kom je nu niet voor, neem ik aan? Mijn gevoel zegt me dat je ergens mee zit. Heb ik het goed?

Frida: Goh, oma, ik kan ook niets verborgen houden voor u, hè?

Ans: Mensenkennis hè.

Frida: Precies, daarover kan ik ook makkelijker met u praten, dan met mijn eigen ouders. Maar ik weet nu niet goed hoe ik het moet zeggen.

Ans: Onderschat je ouders niet, hoor. Ook bij hen kun je met vragen en problemen terecht. Goed, lucht je hart nu maar.

Frida: Nou oma, weet u nog dat werkstuk op school over namen en hun betekenis?

Ans: Ja. Maar daarvoor had je toch een acht?

Frida: Klopt. Ik had toen ook mijn eigen naam geanalyseerd en kwam tot de ontdekking dat er twee mogelijke oorsprongen zijn. De ene heeft als grondvorm 'Frederik' en is afgeleid van het germaanse woord 'frede', met een 'F'. De betekenis van dit woord is bescherming of vrede. En 'rik' betekent 'machtig'. Met ander woorden, volgens deze afleiding zou ik een 'machtige beschermer' zijn.

Maar ik voel me nu niet bepaald geroepen om naar de oorlogsgebieden te gaan, hoe erg ik de situatie in die landen ook vind.

Ans: Dat snap ik best, liefje. Ik zou er ook niet aan moeten denken dat je daar zat. Ik zou geen nacht meer rustig slapen. Ik ken de verschrikkingen van de oorlog van dichtbij. En ik hoop dat jij dat nooit hoeft mee te maken. Maar je zei dat er twee oorsprongen voor je naam bestonden?

Frida: Klopt. De ander verklaring voor mijn naam zou die van de Germaanse godin Freya, de dochter van de god van water, regen en wind, Njord zijn. En Freya is de godin van de liefde en het huwelijk.

Ans: Maar dat is toch geweldig. Een ding moet je dan maar niet doen.

Frida: Wat bedoelt u, oma?

Ans: Nou, blijkbaar ben je voorbestemd voor de liefde, en zoals je opa altijd zei wanneer hij met de voetbaltoto weer verloren had: 'ik heb nog steeds geen geluk in het spel, dus des te meer ...

Frida: ... in de liefde. Ja dat kan ik me nog wel herinneren. Maar daar klopt toch niets van, oma? Ik merk er in elk geval niets van.

Ans: Wat bedoel je, kindje?

Frida: Nou, ziet u, oma. Met spelletjes verlies ik altijd, maar van de liefde merk ik ook erg weinig. En dan te bedenken dat mijn vriendinnen allemaal

Ans: Zeg meisje, je gaat je toch niet meten aan je vriendinnen, hè? Jouw tijd, ... jouw liefde komt heus nog wel.

Frida: Dat kunt u nu wel zeggen, maar ik weet niet eens waarop ik moet letten. Ja, 'vlinders in je buik' zeggen mijn vriendinnen dan. Maar hoe voelt dat echt? Hoe kom ik achter het geheim van de liefde? En dan bedoel ik niet zomaar liefde, maar de 'ware liefde'?

Ans: Daar kun je maar op één manier achter komen ...

Frida: (*gretig*) Ja!? En u gaat mij nu vertellen hoe?

Ans: Nee. Dat kan ik niet vertellen. Dat moet je ervaren ...

Frida: Hè ..., toe ..., oma?

- Ans:** Ja, dat moet je ervaren ... in een heel bijzonder museum.
- Frida:** Oh, had dat dan meteen gezegd. En welk museum is dat dan.
- Ans:** Je laat me ook niet uitpraten, hè meisje. Dat museum is het museum 'Mysterion'.
- Frida:** Waar kan ik dat museum vinden, oma? En wat is er zo bijzonder aan dat museum?
- Ans:** Dat is nu juist het bijzondere aan dit museum. Niet jij vindt dit museum, maar dit museum vindt jou. En alleen als je er helemaal voor openstaat. Als je open staat voor de mysteriën van 'Amor Fortis', van de krachtige ..., de alles overwinnende liefde. Ik ben benieuwd hoe open jouw geest is, Frida. Mijn kind van vrede en van liefde.
- Frida:** Oma, u weet blijkbaar hoe ik in dit museum kan komen. Gaat u met mij mee, wijst u mij de weg?
- Ans:** Nee, Frida. Deze zoektocht, deze ontdekkingstocht moet je alleen, in je eentje, maken. Maar kom, het is inmiddels half tien. Ik ben moe. Laten we gaan slapen. Je vindt het toch niet erg om op de bank te moeten slapen, hè?
- Frida:** *(terwijl zij haar slaapzak uitrolt, volledig openritst en over de bank legt)* Nee, hoor oma. Ik ben inmiddels wel gewend om op de bank te slapen. *(kruipt onder haar slaapzak)* Gaat u nu ook maar slapen, welterusten.
- Ans:** Ja, jij ook welterusten en droom jij nu maar eens fijn van de liefde.
- Frida:** *(ligt op de bank onder haar slaapzak en begint eerst te neuriën en vervolgens, wanneer de muziek haar neuriën overneemt ook te zingen. Achter Frida, is het doek gesloten, zodat de volgende scène, het eerste tableau gereed gezet kan worden.)*
- (lied)** (z) Het raadsel van liefde,
 (z) wie helpt mij op weg?
 (z) ontraadsel de liefde
 (z) toon mij hem die ik zeg:
 (z) "ik houd van jou,
 (z) houd jij van mij.
 (z) Ontraadsel mijn raadsel
 (z) blijf jij voor altijd bij mij?"

Het doek gaat weer open en we zien het eerste tableau, terwijl zich daarvoor (voor de afscheidingskoorden) museumbezoekers bevinden, die het lied overnemen en zingen:

Museumbezoekers:

- (lied)** (z) Zoek naar het mysterie
 (z) en open je geest
 (z) wat is vrede, liefde
 (z) van wie houd je het meest?
 (z) Liefde herkennen
 (z) hoe dan ook ontvouwd
 (z) Mysterion toont haar
 (z) aan wie erop vertrouwt.

Vervolgens verschijnen (een spot wordt op hen gericht) op een verhoging, achter een lessenaar/ in een soort skybox, twee heren: Filos en Dubius (of in geval van een dame en een heer: Sofia en Dubius). Filos is de feitenkenner en de 'guided tour' terwijl Dubius door zijn twijfel, verwarring zaait en iedereen op het verkeerde been zet. Zij zingen verder:

- Filos:** (z) Ik ken de feiten,
 (z) ik wijs je de weg.
- Dubius:** (z) moet je hem horen?
 (z) Doe liever wat ik zeg
- Filos:** (z) Ik weet alles zeker
- Dubius:** (z) maar is zeker ook waar.
 (z) Wie of wat vertrouwen?
- Filos:** (z) Wel, zeg jij het maar.

Frida staat - slaapwandelen - op van de bank en mengt zich tussen de museumbezoekers.

Museumbezoekers:

- (z) Zoek naar het mysterie
 (z) en open je geest
 (z) wat is vrede, liefde
 (z) van wie houd je het meest?
 (z) Liefde herkennen
 (z) hoe dan ook ontvouwd
 (z) Mysterion toont haar
 (z) aan wie erop vertrouwt.

1e Tableau

Stadsbrand, pest & ontploffing OLV-kerk

Op het toneel zien we een tableau van twee scènes uit de geschiedenis. De stadsbrand (1340) en de pest (1350). Centraal in het midden zien we een kelk met daarboven een (lichtgevende) hosti.

De stadsbrand wordt verbeeld door een decor (achtergrond) van een schilderij met een stad in vlammen. Daarvoor staan een aantal personen met emmers die in een lange rij doorgegeven worden. Echter, het tableau is nog niet tot leven gekomen, dus iedereen staat doodstil.

De pest wordt verbeeld met het zicht op een halfopengewerkt huis waarin een bed staat met een doodzieke - voorzien van pestbulten - man of vrouw met rond het ziekbed diverse personen, volwassenen en kinderen, sommige ook met - beginnende - pestbulten. Opvallend bij dit tafereel zijn twee figuren met een zogenaamde 'ravenkap' op zoals de chirurgijnen deze in de Middeleeuwse pestperiode droegen ter zelfbescherming.

Het volledige tableau is nog in het donker gehuld, hooguit zijn schimmen te zien. De spots zijn gericht op Frida en op Filos en Dubius.

Filos: (nadat Frida een walkman heeft opgezet) Hartelijk welkom, beste bezoeker van ons museum, het Mysterion. Dit is niet zomaar een museum, maar een belevenis ...

Dubius: Wat je een belevenis noemt.

Filos: ... een belevenis die je leven drastisch zal veranderen.

Dubius: (in de richting van het publiek) U bent dus gewaarschuwd. Wie nu de zaal wil verlaten, krijgt 10 seconden de tijd: 'tien', 'negen', 'acht', ...

Filos: He Dubius, houd daarmee op. Maak die mensen nu niet bang. En breng mij niet van mijn à propos.

Dubius: Goed, goed. Ik houd mijn mond wel weer, betweter. Ga maar verder met je verhaal.

Filos: Dit museum is uw persoonlijke zoektocht naar de liefde, de alles overwinnende liefde, ofwel Amor Fortis.

Dubius: Hè, meisje, dat zei je oma ...

Filos: Ssstt. (kijkt boos en streng tegelijk naar Dubius, die vervolgens met een vertwijfeld en onschuldig gebaar zijn beide armen in de lucht steekt, zijn schouders ophaalt en achterover gaat zitten met een uitdrukking van 'goed, ik zeg al niets meer')

Een ontdekkingsreis ook door de tijd heen. Dit museum brengt u terug naar die momenten in de geschiedenis van onze stad, die van essentieel belang zijn geweest. Loopt u maar naar het eerste tableau van onze rondleiding.

Frida loopt voor op het toneel van de ene zijde naar de andere zijde. De museum bezoekers die zich nog op het toneel bevinden, lopen met haar mee, maar terwijl Frida zich aan het eind van het toneel omdraait om door / terug te lopen, lopen de andere museum bezoekers recht door tussen de coulissen het toneel af.

Filos: Goed, u staat hier bij de verbeelding van wat bijna het einde van onze stad betekende. Binnen tien jaar hebben zich twee rampen voltrokken. De eerste keer werd de stad nagenoeg geheel verwoest tijdens de stadsbrand van 1340. Alles ging in vlammen op in deze zinderende vuurzee ...

Dubius: Correctie, Filos! Niet alles werd in de as gelegd, kijk maar, daar ...

De spot op Filos en Dubius dooft en de spot op het tafereel van de stadsbrand gaat aan.

Inwoners: (terwijl zij water in emmers naar de vuurzee doorgeven, zingen zij hun lied)

Refr.: (z) Hout, hout,
(z) van hout zijn onze woningen
(z) mooi, mooi,
(z) we voelen ons als koningen

(z) Vestigt ons op een geliefde plek
(z) doorwaadbaar samengaan van beken
(z) 'Amor' en 'voorde' duidt onze stek
(z) Een plaats voor priesters en voor leken

(z) Bouw dus een kerk die gewijd is aan
(z) d' heilige voor Heren en Brouwers
(z) Sint Joris bescherm dez' stad voortaan
(z) Al worden wij straks keien sjouwers

Refr.: (z) *want*,
(z) Hout, hout,
(z) van hout zijn onze woningen
(z) mooi, mooi,
(z) we voelen ons als koningen

(z) Wat geschiedt al na tachtig jaar stad
(z) Met onze huizen als paleizen
(z) 'n vuurzee verzwelgt onz' geliefde schat
(z) kom, laat een nieuwe stad herrijzen

(z) Bouw van hout, maar ook van steen
(z) ommuur haar wel twee keren
(z) bescherm daarbinnen iedereen
(z) voor strijdlustige heren

Refr.: (z) *dus*,
(z) Hout en steen
(z) daarvan zijn onze woningen
(z) mooi, mooi,
(z) we voelen ons als koningen

Inwoner 1: Vlуг, water, heel veel water St. Joris staat in brand.

Dubius: (*van achter de lessenaar*) Nou, die is toch wel het een en ander gewend zeker ...? (*korte stilte*) Als drakendoder.

Filos: Snap je het niet? Hij bedoelt de Joriskerk die in 1248 is ingewijd, elf jaar voordat Bisschop Hendrik van Vianden voor deze nederzetting haar stadsrethoorkonde opstelde.

Dubius: Poeh, poeh ... wat een ophef voor zo'n gebouwtje, want meer kun je het toch niet noemen.

Inwoner 2: Snel, laat onze kerk niet vergaan.

Inwoner 3: Nee, dat zou onze ondergang betekenen. Het einde van onze geliefde stad.

Inwoner 1: Al het water naar God's huis!! Snel.

Inwoner 2: Water, ... emmers, ... snel, geen tijd te verliezen.

Inwoner 3: Mijn God, waarom laat Ge het nu niet regenen? Waarom redt Ge niet uw eigen huis?

Inwoner 1: God, waarom hebt Ge ons verlaten?

Dubius: Ja hoor 'ns even. Kunnen ze daar nu niets alleen? Of God overal tegelijk kan zijn, zeg. En trouwens ...

Filos: (*houd met zijn hand de mond van Dubius dicht en gebaart hem om stil te zijn en naar het tafereel onder hen te kijken*)

Inwoners: (*blijven verstomd en vol verwondering staan. In de vlammenzee verschijnt een kelk met daarboven een hostie. Ondanks de verzengende vlammenzee, blijven zij - als een godswonder - onbeschadigd en ongeschonden.*)

Inwoner 2: (*doorbreekt na enige tijd de stilte*) Een teken, een wonder.

Inwoner 3: Een godswonder, een mirakel.

Inwoner 1: (*op citerende toon*) ... en op deze rots zal ik mijn rijk bouwen ...

De spot op dit deel van het tableau dooft.

Filos: (*met de stem van 'guided tour'*) En zo herrijst - als een phoenix uit haar eigen as - een stad, nog mooier en groter als daarvoor. Schijnbaar onverwoestbaar. Maar

onheil en rampspoed blijven niet uit en zal de stad
 andermaal in haar greep houden.

Dubius: Ik dacht dat we op zoek waren naar de liefde ...
 Voor dat meisje daar.
 En dan te bedenken dat die lui een God van liefde
 menen te aanbidden. Nou, je moet wel van hele goede
 huizen komen om daarin te kunnen geloven, lijkt mij.

Filos: Maar, ook een God van liefde stelt - volgens de
 schriftgeleerden - zijn gelovigen op de proef.

Dubius: En wat wacht je dan na die beproeving? De hel en het
 vagevuur? Dat hebben die arme stakkers inmiddels al
 wel gehad. Of kan het nog erger? (*korte stilte*) Filos?

Filos: (*met een diepe zucht*) Ja. Het kan nog erger. Tien jaar
 na de stadbrand wordt de stad bijna uitgeroeid als
 gevolg van de pest, de zwarte ziekte.

Frida: Daarover heb ik wel eens gehoord. Maar met de juiste
 behandeling en medicijnen ...

Dubius: Precies, Filos.

Filos: Inderdaad, maar vergeet niet in welke tijd we zijn.

Frida: Zei u niet 'tien jaar na de stadsbrand'?

Filos: Hè, hè, eindelijk een aandachtige luisteraar.

Dubius: Ja, bij de meeste bezoekers van het museum gaat onze
 informatie het ene oor in en het andere weer uit.
 (*richting Frida*) Nu nog horen of je ook kunt rekenen.

Frida: dat moet dan in 1350 zijn.

Filos: Exact! En ik kan je verzekeren dat de geneeskunde toen
 nog op een laag pitje stond, in elk geval in deze streken.

Spot op het tweede tafereel van het tableau [DE TEKST IS ZO GESCHREVEN
 DAT DE PATIËNT EEN MAN IS, MAAR KAN NATUURLIJK OOK DOOR EEN VROUW WORDEN
 GESPEELD]

Arts 1: Amice, hoe schat je de situatie in?

Arts 2: Niet anders dan jij, denk ik.

Arts 1: Maar dat betekent dat wij onze tijd staan te verdoen?

Arts 2: Ja, ... zoals overal in deze vervloekte hel.

Arts 1: Een hel ... maar dan zonder vuur, zonder vagevuur.

Arts 2: Inderdaad. Gewoon directe ellende.

Vrouw: Wordt mijn man nog beter, hoogedelgeleerde,
 hooggeplaatste meester chirurgijn?

Arts 2: Wel, ... zo hoor ik het natuurlijk graag.

Arts 1: Precies. Wij plaatsen onszelf niet op een voetstuk, hoor
 (*knikt instemmend naar zijn collega-chirurgijn*).

Arts 2: ... dat doet het volk wel. Het volk dat zijn lot aan onze
 goede bedoelingen toevertrouwt.

Arts 1: En anders zou ik ons werk toch niet kunnen noemen.

Arts 2: Exact, want wie heeft er nu een oplossing voor deze
 ellendige situatie.

Arts 1: Wij in elk geval niet. Hoe moeten wij een hele stad
 genezen, ... redden van de zwarte dood.

Arts 2: Wij zijn God niet.

Arts 1: Al voelt het wel prettig om zo behandeld te worden ...

Arts 2: ... en betaald.

Arts 1: Beste vrouw, kunnen wij even vangen (*en allebei de
 'gierige raven' houden hun hand op*) dan kunnen we
 naar onze volgende patiënt ...

Arts 2: ... deze hele stad heeft behoefte aan onze wijsheid,
 behandeling en zorg.

Vrouw: WIJSHEID? BEHANDELING? ZORG? ERUIT, jullie!!
 Stelletje raven. Het zou me niets verwonderen als jullie
 gewoon 'Gerrit' heten.

Patiënt: Jullie doen je naam in elk geval eer aan: 'stelen als ...'
 (*schiet in een hoestbui, terwijl de chirurgijnen zich snel
 uit de voeten maken*)

Vrouw: Rustig nu maar, man [vrouw]. Ze zijn al weg.

Kind 1: (*kind 1 is ca. 8 jaar oud*) Wordt papa [mama] nog beter?

Vrouw: Alleen als God het wil, liefje.

Kind 2: (*kind 2 is ca. 14 jaar oud*) Ligt het lot van papa [mama]
 dan nu in de handen van God?

Kind 1: Ik zie geen handen ...Papa [mama] ligt gewoon op bed,
 hoor.

Kind 2: Dat snap jij ook nog niet. Daar ben je nog te jong voor.

Kind 1: Ik ben helemaal niet 'te jong', hoor. Alsof jij alles zo
 goed weet, met je wijze praat. Volgens mij snap je het
 zelf ook niet.

Kind 2: 'duuh' (*modern stopwoordje, waarop iedereen verbaasd
 opkijkt, inclusief kind 2 zelf*) Huh?

Kind 1: Zie je wel, je snapt jezelf niet eens.

Vrouw: Nou, genoeg zo. We hebben wel ernstiger zaken aan ons hoofd.

Kind 1: Ja, ... wie moet er bijvoorbeeld voor ons zorgen als papa [mama] niet meer beter wordt?

Kind 2: Wijsneus!

Patiënt: Papa en mama houden van jullie allemaal en we zullen altijd zo goed mogelijk voor jullie blijven zorgen, (*richting de vrouw/man*), toch?

Vrouw: Ja, ... natuurlijk ... altijd ... Maar, nu weet ik het ook niet meer. En kijk eens, zelf krijgen we ook al van die gekke zwerende bulten.

Kind 1: Is er dan niemand die ons kan helpen? (*en richting kind 2*) Waar zijn die handen van God dan? Komen die ons helpen?

Kind 2: Misschien is dat het wel.
De deur van de woning slaat open. In de deuropening staat een priester

Priester: U hebt geroepen?! Hier is de boodschapper Gods.

Vrouw: Meneer pastoor, u komt als geroepen.

Kind 2: Ja mam [pap], dat zei hij al.

Priester: Precies. Maar wat kan ik voor jullie doen in dit Godvergeten oord.

Kind 1: Is God daarom zo boos en maakt hij daarom iedereen ziek?

Kind 2: (*geïrriteerd*) Waarom?

Kind 1: Nou, omdat wij God vergeten zijn.

Priester: Zo is het maar net, mijn kind.

Kind 1: Ben ik uw kind? Waarom woon ik dan niet bij u?

Kind 2: Natuurlijk ben je niet zijn kind. Wie denk je wel dat je bent, zeg? Als er iemand is die op die titel recht heeft, dan ben ik dat toch zeker.

Vrouw: Stop daarmee. Jullie zijn allebei kinderen van je vader [moeder] en mij. Daar is niets of (*kijkt naar de priester*) niemand tussengekomen.

Kind 1: Maar zijn we God nou vergeten?

Kind 2: En is daardoor onz' vader [moeder] nu zo ziek ...?

Priester: ... en op sterven na dood, ja.

Patiënt: ... net als de hele stad, zoals ik inmiddels begrepen heb?

Vrouw: Maar hoe moet het nu dan verder? Hoe kunnen wij uit deze ellendige situatie komen.

Priester: Ons lot - van de hele stad - ligt in God's handen.

Kind 2: (*met de grijns van een overwinnaar richting kind 1*) Nou, wat heb ik je gezegd?!

Kind 1: Goed, maar hoe zorgen we ervoor dat de handen van God iets heel maken? Nu gaat alles alleen maar kapot.

Vrouw: Misschien moeten we God in gebed oproepen?!

Priester: Inderdaad, laten we met z'n allen onze handen ineenslaan, samenvouwen en gaan bidden.

Vrouw: Het is het proberen waard.
Samen met de kinderen en de priester vouwen zij de handen en beginnen de bidden (het "onze vader" en het "wees gegroet maria". Langzaam begint de kelk met de hostie erboven (weer) zichtbaar te worden en te gloeien)

Patiënt: Ja, baat het niet, dan ...
Er klinkt een hevige knal, een ontploffing.

Filos: Zo, voor die tijd hadden deze mensen wel erg veel moed.

Dubius: Hoe bedoel je?

Filos: Nou, je zag toch hoe die vrouw [man] die chirurgijnen afpoeierde?

Dubius: Maar dat is toch begrijpelijk ... zichzelf verrijken aan het vertrouwen van arme zielen en dan hun vertrouwen beschamen.

Filos: Inderdaad, zo kijken wij er nu tegenaan, maar voor die tijd ...

Dubius: De eerste vorm van emancipatie van het volk?!

Filos: Nee, zo zou ik het niet willen noemen. Eerder een radeloze vrouw [man], die de uitzichtloze situatie voor haar man [zijn vrouw], haar [zijn] kinderen en zichzelf onder ogen ziet.

Dubius: Jammer, ik had gehoopt dat er meer sprake was van zelfvertrouwen en zelfstandigheid.

Filos: En dan die patiënt, die ook de goedheid van God in twijfel trekt ...

Dubius: Geweldig toch?!

Filos: Niet voor die tijd. Toen had God nog aanzien. God was het die jouw leven, jouw naam en dus ook jouw lot in

zijn hand geschreven had. Twijfelen aan God, betekende toen - in de Middeleeuwen - dat de duivel jou in zijn bezit kreeg en dat je niets dan ellende te wachten stond.

- Dubius:** Net of die situatie daar zo rooskleurig is, zeg.
Filos: Nee, dat niet. Maar op aarde moest je vooral lijden, voor een betere plaats in de hemel
Dubius: Nou dan weet ik nu al waar die chirurgijnen terecht komen.
Filos: ... dat lijden gold vooral voor de arme bevolking.
Dubius: Oh, ...?!
Filos: De rijken konden in de kerk hun zielenheil afkopen, door flink in de buidel te tasten ...
Dubius: En daar werden de geestelijken natuurlijk weer beter van?!
Filos: Jawel, maar daarvan werden ook die prachtige kerken, kathedralen en andere gebedshuizen gebouwd.
Dubius: Ja, de ene nog mooier en hoger dan de ander.
Filos: Precies, een prestige strijd om het hoogste aanzien te verwerven. Niets menselijks is de geestelijkheid vreemd.
Dubius: Hoe bedoel je dat?
Filos: Dat leg ik een andere keer nog wel uit.
Dubius: Je weet het zelf zeker niet, he?
Filos: Jawel, maar merk je niet dat ons bezoek ongeduldig wordt.
Dubius: Er moet weer wat actiefs gebeuren, he mensen?! Wat was die knal eigenlijk? Hé technicus, spoel eens even terug!

We horen een band terugspoelen en dan ineens weer die hevige knal, een ontploffing.

Er wordt heftig op de deur gebonsd.

- Tom:** (van achter de coulissen) Doe open, snel. Kom helpen iedereen. Red de toren.
Priester: Oh God. (richting patiënt) Zie nu wat u gedaan hebt met uw ongelooft.
Patiënt: Maar ... ik ... ik heb nooit getwijfeld. Ik ... ik ben altijd goed gelovig geweest.
Vrouw: Misschien zijn wij zelfs wel te goedgelovig geweest (en kijkt met een afkeurende blik naar de priester) in

mensen die zeggen te genezen of het woord van God te brengen.

- Priester:** (zichtbaar geschrokken van deze ontgoocheling) Maar mevrouwetje ... (merkt dat zijn woorden alleen maar meer afkeur teweegbrengen en verlaat daarom gehaast de woning via de voordeur.)
Tom: (gekleed in 18^e eeuwse kleding, verschijnt in de deuropening) Kom helpen iedereen. Red de toren.
Vrouw: Oh God, Sint Joris staat weer in brand.
Tom: Nee. Niet de Joriskerk, maar de 'Onze Lieve Vrouw' is ontploft.
Dubius: Wat doet die vreemde snoeshaan hier?
Filos: (bladerend / zoekend in een boek, ondertussen mompelend) ... hier klopt iets niet. Dat was toch veel later. Hé, waar staat dat nou? ...
Dubius: (richting Tom) Hé knaap, je bent verkeerd, hoor. In dit tafereel hoor je niet thuis.
Tom: Maar waar ben ik dan? (Tom kijkt nu bewust naar Frida, buiten het tafereel en Frida beantwoordt deze blik, en went vervolgens verschrikt en verlegen haar blik af)
Filos: (stopt met bladeren) Hier heb ik het.
Dubius: Jij bent nu in 1350, tien jaar naar de grote stadsbrand en nu midden in de grote pestepidemie.
Tom: En waar is de Lieve Vrouwe Toren dan?
Vrouw: De wat ...??
Tom: De lange Jan.
Kind 1: Lange Jan is toch dood?
Kind 2: Ja, net als korte Pier, dikke Marie, ...
Vrouw: Ja, zoals bijna de hele bevolking van onze stad.
Patiënt: en ik zal de volgende wel zijn, die aan Petrus' Hemelpoort mag aankloppen.
Tom: Maar dat kan niet.
Filos: Jawel, dat kan wel, ten minste in 1350.
Dubius: Precies en ... (richting Tom) daar hoor jij niet thuis.
Filos: (wijst met zijn wijsvinger in het boek en leest voor) De toren en de kerk waren door een boog verbonden en stonden dus eigenlijk los van elkaar. Dit was dan ook de redding van de toren in 1787, ruim drie eeuwen na de bouw daarvan. Toen de patriotten en prinsgezinden met

elkaar in oorlog waren en de kerk sinds de beeldenstorm dienst deed als munitieopslagplaats. In de kerk zat een soldaat roest van zijn mes af te krabben, waardoor vonken vrijkwamen. Een andere soldaat was juist kogels aan het vullen; de vonken sprongen over en een verschrikkelijke ontploffing volgde. De ravage was enorm: zeventien mensen vonden de dood en de kerk was totaal verwoest. Maar de 'Onze Lieve Vrouwe'-toren stond er nog.

Lied (vier melodieën: 1, 2, 3 & 4; één lied)

1-Vrouw: (z) Wat een ellende

1-Patiënt: (z) Wat een treurnis

1-Filos: (z) Eerst die stadsbrand

1-Dubius: (z) Of 't niet genoeg is

1-Vrouw: (z) De toorn van God

1-Patiënt: (z) Zwarte dood; pest

1-Tom: (z) De ontplofte kerk

1-Dubius: (z) Wie weet wat ons rest?

2-Filos: (z) Zal de tijd het ons eens leren?

2-Tom: (z) wat is het dat steeds weer overwint?

2-Dubius: (z) De geschiedenis herhaalt zich vele keren

2-Filos: (z) En wat overwint, weet zelfs een kind.

3-Frida: (z) Op zoek naar liefde en vrede

(z) Maar hoe vind ik die ooit?

3-Tom: (z) Is er misschien een reden

(z) Of stopt die ellende nooit?

2-Frida: (z) Zal de tijd het ons eens leren?

2-Tom: (z) wat is het dat steeds weer overwint?

2-Dubius: (z) De geschiedenis herhaalt zich vele keren

2-Filos: (z) En wat overwint, weet zelfs een kind.

3-Frida: (z) Maar wat verbeeldt mij dit tafereel?

(z) Hoe moet ik hier de liefde zien?

3-Filos: (z) Verwonder je om 't geheel

3-Frida: (z) Krijg ik nu wat ik verdien?

4-Tom: (z) Die blik van haar

4-Frida: (z) Zijn blik naar mij

4-Tom: (z) Hoe kom ik daar?

4-Frida: (z) Hoe nabij is hij?

Licht/spot op het tafereel dooft en tafereel verdwijnt in de coulissen terwijl de laatste regels van het lied gezongen worden.

2-Filos: (z) De tijd zal het ons eens leren

(z) Dat liefde, vrede steeds overwint

2-Dubius: (z) Al herhaalt de geschiedenis vele keren

(z) Liefde overwint, weet zelfs een kind.

Alleen nog de spot op Dubius & Filos en op Frida.

Filos: Kom we moeten verder.

Dubius: Precies, de rondleiding is nog lang niet klaar.

2^e Tableau

De stad tijdens de beide wereldoorlogen

Op het toneel zien we een tableau van twee personen in een lang gewaad (een lange jas). Zij staan achter midden op het toneel. Wat nog niet duidelijk moet worden is dat de ene persoon een Belg is en vooraan een lange rij Belgen loopt op de vlucht voor hun bezetters in de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). De andere persoon zal straks een gevangene/gedetineerde (gevang) blijken te zijn, vooroplopend voor een hele rij gevangenen/gedetineerden (een daarbij ook een enkeling een Jood met een Jodenster) die ook op doortocht zijn, echter deze groep gaat onder dwang naar weliswaar de zelfde stad, maar nu naar het Duitse gevangenenkamp tijdens de Tweede Wereldoorlog (1940-1945).

Verder naar voren op het toneel staat een derde persoon eveneens in een lang gewaad met de armen licht gespreid. Dit zal straks een inwoner van de stad blijken te zijn, die zowel de Belgen uit de Eerste als de gevangenen/gedetineerden uit de Tweede wereldoorlog zal proberen te helpen.

Achter de beide personen achteraan op het toneel staan aanvankelijk nog geen andere spelers. Deze verschijnen pas na de eerste dialoog in deze scène. Deze personen hebben geen lang gewaad meer aan, maar zijn gekleed zoals in de Eerste respectievelijke Tweede Wereldoorlog toepasselijk was.

Het tableau is nog in duisternis gehuld terwijl Frida voor over het toneel door het museum 'wandelt van het eerste naar het tweede tableau'- dit is van de ene kant van het toneel naar de andere kant van het toneel).

Filos: *(met zijn 'guided tour-stem)* Geachte bezoeker, na deze eerste rampzalige periode uit de geschiedenis van onze stad, maken wij een forse sprong in de tijd naar een ...

Dubius: Net of die sprong in de tijd van 1350 naar 1787 niets was, zeker.

Filos: Hè Dubius, val me toch niet steeds in de rede wanneer ik mijn verhaal moet voorlezen. Waar was ik nu?

Dubius: Bij die sprong in de tijd.

Filos: Oh ja, wel we maken een sprong in de tijd naar een periode die wederom een zwarte bladzijde in de geschiedenis van onze stad en streek vormde.

Dubius: Kent onze stad dan alleen maar ellende?

Filos: Nee, hoezo?

Dubius: Nou, dat eerste tableau was al niets dan hel en verdoemenis. En nu kom je weer met een zwarte periode. Of komt eerst alle ellende, zodat we dat maar alvast gehad hebben, soms?

De spot op het tableau gaat langzaam aan.

Filos: Precies, want na regen komt zonneschijn, dus nu eerst een tafereel met mensen op reis, op doortocht ...

Frida: Hè, dat lijkt wel een afbeelding van de Emmaus-gangers.

Dubius: Verdomd, nu je het zegt

Achter de beide figuren achteraan op het toneel verschijnt een hele rij, terwijl deze langzaam een paar passen naar voren komt

Frida: Maar dat heeft toch helemaal niets met onze stad en streek te maken. En dat was toch veel eerder dan de geschiedenis van onze stad begon?

Dubius: En ik dacht dat het maar om twee Emmaus-gangers ging, maar het blijkt nog aardig druk te zijn op de weg naar Emmaus.

Filos: Dat komt ook omdat het hier helemaal niet om Emmaus gaat. We bevinden ons in de 20^e eeuw toen ons buurland tot tweemaal toe Europa en de hele wereld in haar greep probeerde te krijgen.

Dubius: Heb je het nu over Duitsland en de twee wereldoorlogen?

Frida: Maar bij de Eerste Wereldoorlog was Nederland toch helemaal niet betrokken?

Dubius: En dan nog eens iets, ... wat heeft dit in Godsnaam met liefde te maken?

Filos: Alles! Maar laten we daarvoor dit tafereel eens van dichtbij bekijken.

Het tableau komt nu in de volle spot terwijl Filos, Dubius en Frida in een schemerspot gebracht worden.

Belg-1: *(tegen de Gevangene die naast hem loopt - weliswaar min op meer op dezelfde plek)* Ook op reis?

Gevang-1: Ja, u ook?
Belg-1: Inderdaad. Waar komt u vandaan?
Gevang-1: Oh, uit Den Haag. En U?
Belg-1: Uit het zuiden, van over de grote rivieren.
Gevang-2: Uit Limburg?
Belg-1: Nee, uit Brabant.
Belg-2: Brabant in België. En waar gaat uw reis naar toe?
Gevang-2: Naar een plaats in het midden van het land.
Gevang-1: Naar Amersfoort.
Belg-2: Nou, dat is ook toevallig. Daar gaan wij ook heen.
Gevang-2: En gaat u daar op vakantie?
Belg-2: Als u het zo noemen wilt?
Belg-3: Wij zijn verdreven uit ons eigen land.
Gevang-3: Zijn jullie op de vlucht? Zijn jullie vluchtelingen?
Belg-3: Dat lijkt er inderdaad meer op.
Belg-2: En jullie? Wat voert jullie naar Amersfoort?
Gevang-2: Ons wacht dadelijk een warm onthaal is ons beloofd ...
Gevang-3: En werk.
Belg-3: Wat een geluk voor jullie.
Belg-4: Wij moeten nog maar zien wat ons te wachten staat.
Gevang-3: Dat zal wel goed komen, toch?
Gevang-4: Ik heb begrepen dat de Amersfoorters bekend staan om hun tolerantie en naastenliefde.
Belg-4: Het kan in elk geval niet slechter zijn, dan de onderdrukking door de Duitse bezetter.
Gevang-4: Niet zo negatief over de Duitsers, alstublieft.
Gevang-3: Nee, zeker niet.
Belg-3: Hoezo?
Gevang-4: Speciaal voor ons hebben zij in Amersfoort een kamp gebouwd ...
Belg-4: Een vakantie-kamp?
Gevang-5: Nee, een werkkamp
Gevang-4: En doorgangskamp, want onze reis eindigt daar niet.
Belg-4: Gaat de reis nog verder dan?
Gevang-5: Ja zeker, er is ons een nog mooier, groter en moderner kamp beloofd.
Belg-5: En wie heeft dat dan wel beloofd?
Inmiddels verschijnen op het toneel meerdere personen naast de ene persoon op de voorgrond. Aan de (buiten)zijde van de Gevangenen zijn dat mannen in uniform met een Duitse helm op.

Aan de (buiten)zijde bij de Belgen zijn dat twee 'gezinnen' (man-vrouw-kind) en in het midden zijn dat Tom en de persoon die er al stond. De twee rijen wijken bij het naar voren komen uit elkaar. Tom en de persoon [m/v] in het midden lopen van de ene naar de andere rij.

Lied *Koor van Belgen en Gevangenen*

Belgen: (z) Verdreven, verjaagd
(z) van huis en haard
(z) vluchteling, belaagd
(z) België, wat ben je waard?

Gevang: (z) Angstig, verborgen
(z) nog lang niet vrij
(z) weg zonder zorgen
(z) op reis, zij aan zij.

Belgen: (z) Is er een toekomst
(z) wie geeft ons moed?

Gevang: (z) Er is een toekomst!
(z) 't komt allemaal goed.

Belgen: (z) Huis om te schuilen
(z) vind hier een plek
(z) in vrijheid huilen
(z) geen gevang, geen hek

Gevang: (z) Voor ons wacht het kamp
(z) eind aan ons lijden
(z) menselijke ramp
(z) wij, Kampers, niet te benijden.

Gevang: (z) Is er een toekomst
(z) wie geeft ons moed?

Belgen: (z) Er is een toekomst!
(z) 't komt allemaal goed.

Tom + m/v: (z) Eén stad, twee tijden
(z) wie de troost, wie het lijden?

(z) Niet te vermijden
(z) Geloof, hoop, liefde STRIJDEN

G+B: (z) Is er een toekomst
(z) wie geeft ons moed?

Tom + m/v: (z) Er is een toekomst!
(z) Maar komt alles goed?

M/v: *(tegen Gevang-5 aan wie hij een stuk brood geeft)* Hier. Je zult wel honger hebben na die barre tocht.

Gevang-5: *(zeer dankbaar)* Dank u wel, dank u. U bent een goed mens.

M/v: *(terwijl hij/zij ook aan andere Gevangenen brood uitdeelt)* Het is het minste wat ik kan doen.

Duitser-1: Hè, wat moet dat daar!!

Duitser-2: Vooruit, doorlopen, opschieten.

Dubius: *(min of meer mompelend)* Het is nu opschieten of straks opschieten.

Filos: Dit is niet iets om grappig over te doen, hoor.

Dubius: Sorry. Het floepte zomaar ineens uit m'n mond. Het spijt me echt, ik schaam me diep.

Filos: Het is al goed, laten we verder kijken.

Tom: *(tegen Belg-5)* Hebt u al een onderkomen? Bent u alleen?

Belg-5: Ik heb nog geen onderdak voor mijn vrouw en dochtertje, nee.

Tom: Komt u maar mee dan. Ik heb nog een aardig gezin dat uw gezin graag gastvrij in huis wil opnemen.

Belg-5: Oh, dank u wel. U bent veel te goed voor deze wereld.

Tom: *(terwijl hij de Belg naar een 'gezin' leidt)* Nou, dat valt wel mee. Helaas kan ik niet iedereen helpen en moet ik in gebreke blijven. *(Na aflevering van de Belg, rent Tom naar de andere rij en geeft een stuk brood aan een Gevang)* Hier. Alsjeblieft. Al is het misschien het laatste dat je krijgt.

Duitser-2: *(tegen Tom)* Hè, scheer je weg, jij!

Duitser-1: Het is hier geen vakantie-paradijs.

Duitser-2: Nee, hier moet gewerkt worden, 'arbeiten, jawohl'!

M/v: *(aan de zijde van de Belgen)* Wie van u heeft nog geen opvanghuis? *(een aantal armen gaan omhoog en m/v gaat op een Belg af)* Komt u maar. Daar staat een gezin dat uw liefdevol in huis wil nemen en u en uw gezin wil voeden. *(m./v brengt de Belg - met zijn gezin - naar het tweede gezin langs de kant)*

Tom: *(nog steeds aan de zijde van de Gevangenen, waar hij brood probeert uit te delen)* Hier, pak gauw en verberg het onder je kleren. Laat niets merken.

Gevang-4: Oh, dank u wel. Ooit zult u hiervoor beloond worden.

Duitser-1: Ben je daar nog steeds.

Duitser-2: Wil je soms mee, door de poort.

Duitser-1: Ja, we hebben aan jullie stad met zijn vele poorten er nog maar eentje toegevoegd.

Duiters-2: En met veel genoeg laten wij je deze doorgaan hoor.

Terwijl de Duitsers de Gevangenen naar de zijkant van het toneel beginnen te drijven/duwen, rukt Tom zich als het ware los en 'vlucht' naar het midden van het toneel en dan valt zijn blik weer op Frida.

Lied

Tom: (z) Wie redt mij?
(z) Verlos mij van mijn lafheid
(z) Ben jij mijn engel
(z) Hier, nu, overal en altijd?

Tom: (z) Wat moet ik doen?
(z) Wie help ik eerst?
(z) Ik verdien geen roem
(z) Nu angst mij overheerst

Frida: (z) Wat een tijd
(z) Van oorlog en geweld
(z) Krijgt de mens ooit spijt?
(z) Is dan niemand held.

Filos: (z) Een klein gebaar
(z) ten tijden van gevaar
(z) doet vaak meer goed
(z) geeft de zwakken moed

Frida: (z) Wat is liefde?
(z) In dit tableau vol leed

Dubius: (z) Filo, je belofte
(z) als je die nog weet.

Filo: Ja, Dubius. Ik weet nog dat ik jou en dat meisje daar heb aangegeven dat dit tableau, deze ellendige zwarte periode in de geschiedenis van onze stad en streek alles te maken heeft met liefde.

Dubius: Ik ben benieuwd. Het enige dat ik zie is namelijk twijfel, een strijd bij het maken van keuzes. Het kiezen tussen hulp bieden aan de Belgen en hulp bieden aan de Gevangenen en gedetineerden die naar het kamp geleid worden.

Filo: Beste Dubius, je vergeet iets bij dit tableau.

Dubius: Oh ja?

Frida: Ja, ... inderdaad. Er was geen sprake van een keuze. We hebben het immers over twee verschillende perioden.

Filo: Precies, heel knap opgemerkt.

Frida: Maar hoe zit dat dan met die liefde?

Filo: Wel, onze stad en haar inwoners staan alom bekend om hun naastenliefde en tolerantie. Tijdens de eerste wereldoorlog boden wij massaal onderdak aan de vluchtelingen uit België. Het Belgenmonument op de berg vormt de stille getuige van deze opvang.

Dubius: Ben ik toch benieuwd hoe die naastenliefde tot uiting kwam tijdens de tweede wereldoorlog. Of doel je hier meer op de tolerantie voor de Duitse overheerser die we de gelegenheid boden een Kamp in te richten en te moorden?

Frida: Nou, ik kan me niet voorstellen dat meneer de verteller daarop doelt.

Filo: Nee, natuurlijk niet. Soms zit de naastenliefde in kleine dingen. Soms kun je niet meer doen dan de hongerigen brood geven, ... geven van het weinige brood dat je zelf had. Let wel: het is oorlog, ons land is bezet en op de bon. En vergeet de hongerwinter van 1944 niet.

Frida: Die naastenliefde zie ik nu wel, ja.

Dubius: Maar je had het ook nog over tolerantie.

Filo: Veel strijd en in de hevigste vorm oorlog is gevoerd vanwege verschil in geloof. Niet alleen in de tweede wereldoorlog, maar door de eeuwen heen. Denk aan de kruistochten, denk aan de Spaanse inquisitie, denk aan de beeldenstorm, denk aan ...

Dubius: Ja, ja, zo kun je nog wel even doorgaan. Maar wat wil je daarmee zeggen?

Filo: Kijk eens rond in onze stad en streek.

Dubius: Ja, en dan ...?

Frida: In onze stad zie ik kerken voor alle geloven en alle gelovigen. Ze staan naast elkaar, ze leven naast elkaar, zij aan zij, heel vriendschappelijk.

Filo: ... heel tolerant. En dat al jaren, eeuwen. Tijdens de Reformatie, werden de katholieken niet verbannen uit onze stad. Nee, zij mochten zelfs hun geloof blijven belijden, in het openbaar. Want hun kerken heetten wel schuilkerken, maar iedereen wist waar ze stonden. En toen zelfs een Stadgenoot bisschop werd van het bisdom 's-Hertogenbosch brachten de protestanten hem een groots cadeau.

Dubius: Dat was natuurlijk omdat die protestanten allang blij waren dat hij weg was, ... dat hij oprotte. Weer een katholieke oproerkraaiër minder, zullen ze wel gedacht hebben.

Filo: Misschien. Maar vergeet niet dat het geloof ook veel voorspoed gebracht heeft aan onze stad en streek. Laten we daarvoor maar eens verder gaan naar het volgende tableau.

3^e Tableau

Mariamirakel, bouw OLV-toren en pelgrimage

Het tafereel staat nog niet in vol licht, in de schemering, stil op het toneel. Er zijn drie dingen op te zien. Linksvoor Geertge Arents met het Mariabeeldje, klaar om het in de gracht te gooien. Rechtsvoor Margriete Albert Gysendochter, die het beeldje uit de gracht op zal vissen. Midden achter zien we het begin van de bouw van de Onze Lieve Vrouwetoren: ladders tegen de muren, misschien ook al wat bouwvallers met bouw materiaal. Ook de spot op Dubius en Filos is aan, zij kijken ook naar het tafereel.

Dubius: Hè, hè. *(rekt zich uit)* Nou, dit bevalt me beter. Voor zover ik kan zien geen brand, geen enge ziektes, geen oorlog. Ik stel voor dat we die verrekte tour even laten voor wat 'ie is *(haalt thermoskan en bekers tevoorschijn)* Jij ook koffie, Filos?

Filos: *(afwezig)* Ja, lekker. *(dan ineens alert)* Nee, Dubius! Dat kunnen we echt niet maken, we moeten door!

Dubius: *(schenkt onverstoort koffie in)* Ah joh, een minuutje. Dat meisje kan heus wel even wachten, die, die... *(naar Frida)* Hee, hoe heet je eigenlijk?

Frida: Bedoel je mij?

Dubius: Nee, je grootje. Dacht je nou echt dat wij op dit moment nog twintig mensen door dit museum leiden? Stel je voor, die arme Filos hier zou helemaal gek worden!

(Filos had net besloten toch maar koffie te nemen, verslikt zich en protesteert onverstaanbaar)

Frida: *(nieuwsgierig)*: Wie zijn jullie eigenlijk?

Dubius: Dat is nog eens een goede vraag! Daarvoor moeten we terug naar die ongetwijfeld wonderschone dag in...

(Filos heeft de hele tijd geprobeerd om half hoestend Dubius de mond te snoeren en trekt nu duidelijk zichtbaar voor het publiek een stekker ergens uit, waardoor Frida's audiotour onderbroken wordt.)

Dubius: *(heeft niks door)* in...ojee, Filos, help eens even, wanneer was dat ook alweer? Dat staat natuurlijk niet in een van die boeken, laat me denken

Frida: *(hoort Dubius dus niet)* Hallo? Meneer? Filos?

Dubius: *(afwezig)* Ja zeg, even een momentje geduld, het komt zo wel weer bovendrijven.

(Frida probeert het contact te herstellen door op de koptelefoon te tikken, hem af te doen en hem heen en weer te schudden, etc.)

Frida: Hallo? Ik vrees dat u weggevallen bent.

Dubius: Hè, het ligt op het puntje van m'n tong! Als jij me niet had onderbroken...waar was ik...*(dan begint het hem te dagen)* Wat zei je? Weggevallen? Dat kan niet. *(krijgt Filos plus stekker in het oog)* Ik bedoel, dat kan wel! Blijf even hangen, niet weggaan, even een intern conflictje oplossen...ojee, dat kun je natuurlijk ook niet horen, wat ik nu allemaal zeg *(Filos blijft rustig zitten en Dubius dondert)* Filos! Waar ben jij mee bezig?

(Spot op Frida dooft)

Filos: *(schrikt, maar herstelt zich)* Ook hallo. Bedankt voor de koffie *(Dubius wordt zichtbaar ongeduldig)* Om terug te komen op je vraag, ik voorkwam dat mijn hele levensgeschiedenis door een zekere koptelefoon zou schallen. Dit staat niet in onze functie-omschrijving, Dubius.

Dubius: Dat meisje mag toch wel vragen stellen?

Filos: Ja, maar daar hoeven wij dan toch niet altijd op te antwoorden?

Dubius: *(meer tegen publiek dan tegen Filos)* Hoor hem. Altijd paraat om het kleinste brokje informatie tot in den treure uit te kauwen...en als ik dan eens een keer iets wil vertellen...

Filos: Je weet best dat dat heel andere informatie is. Historische informatie. Mag ik je er even aan herinneren: wij zijn een audiotour *(spreekt overdreven nadrukkelijk uit)* Dat wil zeggen: informatie over de dingen die er te zien zijn, niet over de stemmen die die informatie geven.

Dubius: *(imiteert)* Wij zijn een audiotour! Nou, als het zo moet, ik denk dat ik binnenkort voor mezelf begin.

Filos: *(sussend)* Ze weet al teveel, Dubius, dat levert alleen maar meer ingewikkelde vragen op. Je weet toch wat er is afgesproken: wij zouden haar rondleiden zonder al teveel aandacht op onszelf te vestigen. Stel je voor, er

zijn wel belangrijker zaken, zeker vandaag. (*windt zich op*) Het draait niet om ons! Maar nee, jij moet zonodig MIJN naam rondbazuinen en...

Dubius: Oooo, zeg dat dan meteen! Als dat het probleem is: ik zal zeggen dat ik Harry heet, goed? (*maakt aanstalten de stekker weer in het stopcontact te doen*)

Filos: (*trekt stekker weg*) Nee!

Dubius: Grapje.
(*Het is even stil*)

Dubius: Maarre, mag ik je eraan herinneren dat je je nobele standpunten zelf ook niet echt uitdraagt? Het draait niet om ons, oké, kan ik inkomen. Maar ondertussen zit het publiek wel al minstens 5 minuten te kijken naar ons. Oftewel: naar 2 kibbelende mafketels, terwijl ons hoofdpersonige meisje daar beneden in het donker zit, aan haar lot is overgelaten! Ik zeg: vooruit met de geit! (*pakt stekker uit handen van Filos*)

Filos: (*enigszins verbouwereerd*) Ja, maar...

Dubius: (*geruststellend*) Niks ja maar. Laat het maar aan mij over, alles komt goed. Ik vertel dat meisje wel eventjes iets over het volgende tableau. By the way: je koffie wordt koud!

(*Dubius doet vastberaden de stekker weer in het stopcontact. Filos zucht, maar laat hem begaan. Het licht op Frida gaat weer aan, we zien Frida die "nog steeds" met de koptelefoon staat te prutsen.*)

Frida: (*ongeduldig*) Hallo? Kan ik ergens een andere koptelefoon krijgen?

(*Dubius gooit er een naar beneden*)

Dubius: (*zodat Frida het niet kan horen*) Als jij denkt dat dat helpt, jouw feestje...

Frida: (*kijkt naar boven, maar kan niet ontdekken waar de koptelefoon vandaan komt. Zet hem dan op, een beetje onzeker*) Uhm, bedankt. Hebben we contact?

Dubius: (*enthousiast, zodat Frida schrikt*) Helemaal! Sorry voor het oponthoud, bedankt voor je tijd!

Frida: Wat was er eigenlijk...

Dubius: (*tettert door*) Sorry voor mijn onbeleefdheid, bedankt voor jouw acceptatie daarvan! We moeten door! Goed, wat je hier ziet is dus...

Frida: Wat gebeurt er allemaal? Wie is nou Filos, u?

Dubius: Gelukkig niet! (*boze blik van Filos*) Ik bedoel: Filos? Ik ken geen Filos.

Frida: Maar u zei net...

Dubius: Ach, werkelijk? Mijn korte termijngheugen laat me af en toe in de steek, sorry daarvoor, bedankt voor je begrip! Maar geloof me, wat ik net zei kan onmogelijk zo interessant zijn als wat ik nu ga vertellen, beste...beste, kom hoe zei je ook alweer dat je heette?

Frida: Frida. Ik heet Frida.

Filos: (*zodat alleen Dubius het hoort*) Schiet nou óp! Zometeen gaat ze weer vragen stellen.

Dubius: Juist ja. Frida dus. Nou, Frida...

Frida: En hoe heet u? (*gebaar van "zie je nou wel" door Filos*)

Dubius: Ik heet (*met een blik op Filos, die hem het zwijgen probeert op te leggen*) Ik heet, uhm...Harry. (*Frons van zowel Filos als Frida, Dubius kijkt naar Filos van: wat is er nou, daar kon ik ook niks aan doen*)

Frida: Oké...Nou, "Harry", ik wil nu eindelijk wel eens weten...

Dubius: (*slaat zichzelf voor z'n hoofd*) Natuurlijk! Hoe kon ik dat vergeten! Jij, en met jou een heleboel anderen, (*knipoog naar publiek*) wilt nu eindelijk weleens weten wat ik voor prachtigs te vertellen weet over dit magnifieke tableau achter u. Wel mevrouw, dan is dit uw kans, u vraagt wij draaien!

(*Licht op tableau*)

Dubius: We spreken eind 1444 en we bevinden ons in de binnenstad, alwaar...

Frida: Ja, maar...

Dubius: (*duldt geen tegenspraak*) Ja, maar wat doet dat meisje daar, dacht jij. Wel, dat kan ze je beter zelf vertellen. (*maakt een gebaar naar Geertge*)

Geertge: (*beweegt, spreekt wat aarzelend*) Mijn naam is Geertge Arents. Ik kwam uit Nijkerk naar Amersfoort om daar in het klooster te gaan.

Dubius: En je had iets bij je, toch?

Filos: Dat weet ze zelf ook wel. Geertge?

Geertge: Ja. Ik had een beeldje bij me. Een Mariabeeldje. (*Het publiek ziet hoe Margriete bij het noemen van het beeldje het beeldje omhoog houdt en daarna weer stil staat*)

Frida: Ik zie geen beeldje.

Filos: Ssst!

Geertge: ...maar dat heb ik in de gracht gegooit toen ik de stad binnen kwam.

(Margriete komt tot leven)

Margriete: In de gracht gegooit? Zo'n mooi beeldje!

Geertge: Ik vond het maar een eenvoudig dingetje. Ik durfde er ineens niet meer mee aan te komen bij het klooster. Dus ja, toen heb ik het weggegooid.

(Margriete vindt het duidelijk geen "eenvoudig dingetje")

Margriete: Tssss.

Geertge: Wie ben jij eigenlijk?

Margriete: Mijn naam is Margriete Albert Gysendochter. En ik heb jouw "eenvoudige dingetje" gevonden.

Geertge: Maar hoe kun je dat nou vinden, ik had het in de gracht gegooit! Was je daarbij, heb je het direct daarna opgevist?

Margriete: Nee. Ik wist niet dat jij het weggegooid had en toch wist ik dat het er was.

Geertge: Hoe wist je dat dan?

Margriete: Het was een wonder.

(Licht op Geertge uit)

Frida: Ja, tuurlijk, een wonder. Dat hadden we nog niet gehad.

(Margriete kijkt naar Frida, maar doet alsof ze dat niet gehoord heeft)

Margriete: Werkelijk, een wonder.

Dubius: Margriete droomde diverse keren dat er een Mariabeeldje in de gracht lag en dat zij dat eruit moest halen. En toen ze bij de gracht ging kijken, dreef daar inderdaad het beeldje. Margriete haalde het eruit en ging ermee naar de pastoor. Een paar dagen later werd het Kerstmis...

(We zien Margriete samen met de pastoor, wellicht kerstmuziek op de achtergrond)

Pastoor: Dat is inderdaad een zeer bijzonder beeldje dat jij mij gebracht hebt, Margriete.

Margriete: Echt een wonder hè, dat ik erover droomde en dat het er toen ook echt was.

Pastoor: Jazeker, maar dat niet alleen. Ik brandde een kaars om het beeldje op gepaste wijze te eren en die kaars bleef wel drie keer zo lang branden als normaal!

Dubius: En dat waren niet de enige wonderen, toch meneer pastoor?

Pastoor: Absoluut niet. En het grootste wonder was natuurlijk dat zo'n belachelijk eenvoudig beeldje zoveel mensen op de been wist te brengen. Er kwamen veel pelgrims naar de stad die erover gehoord hadden, die het met hun eigen ogen wilden zien. En zij lieten hun geld rijkelijk richting onze stad vloeien.

Margriete: En uw kapel werd te klein om hen allemaal te bergen.

Pastoor: De hele situatie vroeg om een Mariagedenkpunt van formaat, iets wat recht deed aan het beeldje, groot in eenvoud.

Margriete: Door het geld dat de pelgrims opbrachten werd het mogelijk om een toren te bouwen.

Pastoor: Naar gelijkenis van het beeld.

(De aandacht gaat naar het midden van het toneel, de toren in aanbouw. Er komen veel mensen op, bouwvakkers, pelgrims, stedelingen en ook Geertge, Margriete en de pastoor. Onder de bouwvakkers is ook Tom, hij draagt een spijkerbroek, maar valt verder nog niet op)

HET BOUWLIED

Op het toneel bevinden zich bouwers, stedelingen als ook Geertge, Margriete en de pastoor. De solo's kunnen verdeeld worden tussen de verschillende "groepjes" stedelingen (Stedel). Daarnaast is er evt. een (kleine) processie en een groepje kinderen aanwezig.

Stedel 1: (z) Het was bijna verloren
(z) Het heeft niet veel gescheeld

Stedel 2: (z) Maar nu komt er een toren
(z) Een toren naar het beeld

Stedel 3: (z) Nee sorry, ik heb haast
(z) Ik kan echt niet langer blijven

Stedel 4: (z) Margriete heeft het beeld gevonden
(z) Dat kwam zomaar bovendien!

Bouwers: (z) Hé joh, schiet eens op
(z) En geef die steen eens aan

(z) Die toren wordt zo stevig
(z) Die zal altijd blijven staan

Stedel 5: (z) Hé wanneer is-ie nou af?
Stedel 6: (z) Die stenen, zijn die zwaar?
Stedel 7: (z) Ik moet nog brood gaan kopen
Stedel 8: (z) Toch zeker wel een jaar...

Stedel 9: (z) We hebben sinds die tijd
(z) Al zoveel wonderen gehad
Stedel 10: (z) Ja, Onze Lieve Vrouwe
(z) Waakt over onze stad

Bouwers: (z) Hé joh, schiet eens op
(z) En geef die hamer aan
(z) Die toren wordt zo stevig
(z) Die zal altijd blijven staan

Geertge: (z) Ik wist niet dat ik me schaamde
(z) Voor iets wat heel bijzonder was

Margriete: (z) Ik droomde drie keer over
(z) Iets wat heel bijzonder was

Pastoor: (z) Die kaars die zo lang brandde
(z) Iets wat heel bijzonder was

G+M+P: (z) Echt een wonder was

Nu kan evt. een kleine processie over het toneel komen lopen die een stukje Ave Maria zingt en weer af gaat

Bouwers: (z) Hé joh, schiet eens op
(z) En geef die ladder aan
(z) Die toren wordt zo stevig
(z) Die zal altijd blijven staan

Kinderen: *(melodie 2 emmertjes water halen)*
(z) Van je voort voort voort
(z) daar komt Geertge door de poort
(z) Van je ras ras ras
(z) vindt Margriete in de plas
(z) Van je erk erk erk

(z) brengt Maria naar de kerk
(z) Van je een, twee, drie
(z) sta still!

Tom: En, wordt het wat, denk je?
Margriete: O, het wordt vast prachtig!
Tom: Sorry, maar ik vroeg het eigenlijk niet aan u.
Margriete: O. Nee?
Tom: Nee, maar toch bedankt. Ik wilde eigenlijk de mening van dat meisje met die kop...uhm, haarband, of wat het dan ook is.

(De mensen in de buurt van Tom kijken om zich heen om te zien wie dat dan is, Tom kijkt naar Frida en Frida ziet dat)

Frida: *(verbaasd)* Heb je het tegen mij?
Tom: Jazeker. Wat denk je ervan? Hij zal niet zo hoog worden als de Dom van Utrecht, want dat mocht niet van de bisschop, maar hij mag er best wezen toch?

Frida: Ja. Ja, natuurlijk. Waarom wil je dat zo graag weten?
Tom: Gewoon. Ik dacht: dat meisje met die kop...haarband, die ziet eruit alsof die iets belangwekkends gaat zeggen over de vorderingen hier.

Frida: *(lacht)* Nou, niet dus hè.
Tom: Natuurlijk wel. Grappig ding heb je daar trouwens op je hoofd. Wat is dat?

Frida: Dat is een...*(op het moment dat ze "koptelefoon" wil zeggen wordt dat overstemd door bouwgeluiden)*

Tom: Wat zeg je?
Frida: *(harder)* dat is een...*(opnieuw bouwgeluiden)*
Tom: *(lachend)* Laat maar. Ik kan je niet verstaan. Leuk in ieder geval, dat zien we hier niet vaak. Nou, ik moet weer verder. Tot ziens!

Frida: Ja. Oké. Dag! *(Tom loopt weer naar de andere bouwvakkers toe)* Hé, wacht! Jij draagt een...

(Oorverdovende bouwgeluiden, terwijl Frida een poging doet zich verstaanbaar te maken. Ze geeft het op wanneer de bouwvakkers en stedelingen af gaan. Alleen Geertge en Margriete zijn overgebleven in hun originele verstilde posities. Frida blijft een beetje verloren staan. Licht op Filo en Dubius)

Filos: Wat een gedoe! Het lijkt Kruistocht in Spijkerbroek wel! Ik heb alle geluidskanalen open moeten zetten zodat ze elkaar niet verstonden! Wat dacht je nu te gaan doen?

Dubius: Jaja, wacht even. Uhm, doek alsjeblieft, doek!

Filos: Hallo, dit is een museum! Geen theater, weet je nog wel? Hoe dan ook, jij hebt niet bepaald de regie in handen. *(hoofdschuddend)* Laat mij maar even, redden wat er te redden valt. *(met audio guide-stem)* Een aantal jaar later kwam de toren gereed. En nog steeds siert zij met haar prachtige vorm de skyline van Amersfoort, enzovoort enzovoort. Als u dat wilt zijn we nu in de gelegenheid om verder te gaan naar het volgende tableau alwaar opnieuw een stuk van de geschiedenis zich voor u zal ontfouwen.

4^e Tableau

Helden, idolen en beroemdheden van de stad en streek

Hier is niet echt sprake van een tableau, maar meer van een "Madam Tussaud"-achtige omgeving waarbij diverse figuren verspreid over het toneel staan. De personages zijn niet de helden, idolen en/of beroemdheden zelf, maar hun tijdgenoten. Deze scène is een aaneenschakeling van lied(eren), gedicht(en), rap, etc., dus met name poëzie in plaats van proza. De bedoeling is dat dit stuk "aanzwelt" totdat het hele ensemble op het toneel aanwezig is en meezingt ter markering van de PAUZE die na deze scène volgt. De "coupletten" worden door solisten/kleine groepjes tijdgenoten geuit. De "refreinen" worden gezongen door de groep dit reeds 'gesoleerd' heeft en groeit dan ook. Achter de namen van de VIP's staan jaartallen ter aanduiding van hun leefperiode.

Dubius: *(tegen Frida)* Zeg, nu is het wel de bedoeling dat je verder loopt, hoor.

Frida: *(wandelt rustig over het toneel naar de andere zijde)* Zo goed?

Het derde tableau wordt gelijktijdig met de wandeling van Frida afgevoerd. Het vierde tableau bestaat slechts uit personen die het toneel op komen 'schuifelen' en zich als een wassenbeeld opstellen.

Dubius: Prima. Oefening baart kunst. Je leert het nog weleens.

Filos: Hè Dubius, doe nu niet zo flauw. *(en nu weer met de 'audio guide'-stem richting Frida)* Kunst ja, dat is een van de thema's van ons volgend tafereel.

Dubius: Tafereel? Noem jij dit een tafereel? Zo'n zootje ongeregeld. Ik zie alles door elkaar staan en niets herkenbaars. Wat moet dit voorstellen.

Filos: *(gaat onverstoord verder met zijn 'audio guide'-stem)* Elke stad en streek kent zijn eigen helden en beroemdheden. Zo ook ons eigen Eemland.

Frida: Jullie kunnen me veel wijs maken, maar hier herken ik toch echt niemand van, hoor.

Filos: (nog steeds onverstoord verdergaand met de audio guide) Ons museum heeft echter besloten om niet de helden en beroemdheden te tonen en aan het woord te laten. Stel dat gelijkenis niet geheel correct is, dan ... Wel, daarom laten wij tijdgenoten aan het woord.

Dubius: En om dan maar meteen met een eigentijds idool te beginnen die ooit een lied over helden en antihelden gezongen heeft, hier de vertolking van dat lied door een tijdgenoot van de in Soest woonachtige Herman van Veen (1945-....).

HvanVeen: (eventueel playbackend, bestaand lied, tekst R. Chrispijn en muziek C. Pilgram)
 (z) De rechters linkerhand beeft
 (z) en weet niet wat de rechter doet,
 (z) de rechters rechterhand leeft
 (z) van hetgeen de rechter doet
 (z) en ieder doet de ogen dicht
 (z) en houdt zich maar gedeisd
 (z) liever laf en levend
 (z) dan een held voor elke prijs.
 (z) Getuigen zijn zelden helden
 (z) echte helden getuigen zelden.

Frida: (wandeland tussen de 'beelden') Maar is onze stad dan niet trots op haar beroemdheden? Of hebben wij geen VIP's? Waarom zijn deze 'gewone' burgers geplaatst en niet de echte helden?

Dubius: Dat is nu net het probleem, meisje.

Filos: (met een diepe zucht) Inderdaad.

Frida: Wat is er? Zijn er geen helden?

Filos: Oh jawel, hoor. Maar vraag is aldoor, wie is er een held, ... en wie niet.

Dubius: En dan vergeet je er misschien wel eens eentje. Stom, hè?

Filos: Het gaat er niet eens om óf je een beroemdheid bent, maar veel meer of anderen je zo willen zien, zoals ...

Dubius: (valt Filos snel in de reden) Stom, hè?

Filos: Inderdaad, kijk maar eens.

"Licht op een groepje personen gedeeltelijk gekleed in 17e eeuwse kleding (met schildersattributen) - tijdgenoten van Matthias Stom (1600-1650) en gedeeltelijk in 21e eeuwse kleding". Deze groep wordt geduid met Stom-17 respectievelijk Stom-21.

Stom-21: (z) Stom, dat we hem vergeten zijn.
 (z) En hij schilderde nog wel zo fijn.
 (z) In de zeventiende eeuw
 (z) `Een echte gouden leeuw
 (z) Hij volgde Caravaggio's lijn

Stom-17: (z) Stom, dat ze hem vergeten zijn.
 (z) Wat denken die Amersfoorters klein
 (z) In die eenentwintigste eeuw
 (z) Wie? Matthias Stom? Geeuw
 (z) Collega van Rembrandt van Rijn

Stom-21: (z) Rembrandt die is ons wel bekend
 (z) In Amersfoort heeft hij getekend
 (z) Het 'Gezicht op de Sprengel'
 (z) vanaf de Westsingel'
 (z) Daarna is hij weer snel weggerend

Stom-17: (z) Geboren is Rembrandt er niet
 (z) Terwijl Stom er het levenslicht ziet
 (z) Gaat een stad zo om met z'n VIP's?
 (z) Dan is dat wel behoorlijk pips
 (z) Kijken wie dan wel wat eer verdiend

Refrein

(beide groepen Stom+HvanVeen)

(z) Wie zijn de VIP's van onze stad?
 (z) Heeft onze streek die ook gehad?
 (z) personen met faam,
 (z) kennen wij nu nog hun naam?
 (z) Of missen wij een geweldige schat?

Frida: Ik wist niet dat Rembrandt van Rijn uit Eemland kwam.
Filos: Dat kwam hij ook niet ...
Dubius: Maar wat doet hij dan hier in dit museum?

Filos: Hij heeft ooit een tekening gemaakt van de Westsingel en daar zijn de Amersfoorters nog steeds trots op.

Frida: Is dat het enige wat Rembrandt met onze streek te maken heeft? En dan vergeten we onze eigen schilders?

Dubius: Waar is de liefde voor de eigen kunst?

Filos: Oh, nee hoor. De eerste regels van het beroemde gedicht "Mei" van Herman Gorter (1874-1927) zouden slaan op Eemland ...

HGorter: *(draagt gewichtig het gedicht voor)*
Een nieuwe lente en een nieuw geluid
Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit

Dubius: Maar ook Gorter heeft hier nooit gewoond.

Filos: Klopt.

Frida: Wat is dit voor een museum? Er klopt helemaal niets van. Zijn er nog wel beroemdheden?

Dubius: *(richting Filos)* Ja, waar blijven die zogenaamde VIP's? Of blijft het bij die simpele zielen die daar in de schemering staan?

Filos: Nee, hoor. Zal ik eerst nog wat kunstenaars de revue laten passeren? Of willen jullie eerst de politieke beroemdheden?

Dubius: Nou, nou, het kan niet op hoor. Het lijken de spoorwegen wel: "wacht tot het rode licht gedoofd is, er kan nog een trein komen." Ja, ja de NS heeft wel twee treinen.

Filos: Dat is ook nog een aspect van onze stad, maar dat komt verderop in dit museum nog wel aan de orde. Nu eerst nog wat beroemdheden. Wat dacht je van Herman Dirk van Dodeweerd?

Dubius & Frida: Wie?

Filos: Armando (1929-....)

Licht op een groepje eigentijdse personen, de groep Armando - LIED

Armando: (z) Geïntrigeerd door verschrikkingen van het kamp
(z) Duitsers, laarzen, een mars, gestamp
(z) Zijn voornaam in Italiaans equivalent
(z) betekent toepasselijk "held, zich wapenend"
(z) Ontdek het als je in zijn museum bent

Het groepje wordt groter met tijdgenoten van Matthias Withoos (1627-1703) en Toon Tieland (1919-2006) en vormt zo het groepje schilders.

Paulus Bor (1626- 1669) en Caspar van Wittel (Gaspere Vanvitelli; 1653-1736).

Piet Mondriaan (1872-1944)

Schilderstweeling Hennie & Floris Schrijvers

LIED - BOOGIE-WOOGIE

Schilders: (z) Maar Eemland kwam niet uit zijn penseel
(z) Van de Amersfoortse school maakt hij geen deel
(z) Bekend stadsgezicht van formaat
(z) Is waar Matthias Withoos voor staat
(z) en die niet als Bor en Van Wittel naar Rome gaat.

(z) Zwarte lijnen, witte vlakken is zijn stijl
(z) Zoekt na Parijs in New York zijn heil
(z) Ook gebruik van primaire kleuren
(z) Rood, blauw, geel, eenvoudig, niet zeuren
(z) in 1944 moeten wij Piet Mondriaans dood betreuren

(z) En dan nu opnieuw de Amersfoortse School
(z) Met Toon Tieland als grootste idool
(z) Naïef expressionisme is hoe hij het noemt
(z) wordt daarmee wereldberoemd
(z) Er is zelfs een schilderstweeling die opdoemt.

Refrein

(beide groepen Stom+HvanVeen+HGorter+Armando+Schilders)

(z) Wie zijn de VIP's van onze stad?
(z) Heeft onze streek die ook gehad?
(z) personen met faam,
(z) kennen wij nu nog hun naam?
(z) Of missen wij een geweldige schat?

Frida: Het lijkt wel of hier alleen maar kunstschilders geboren of bekend zijn.

Tom: *(duikt ineens op vanachter de 'beelden' of komt ineens tot 'levend')* Nee, hoor. We hebben nog veel meer en andere artiesten.

Filos: Wat dacht je bijvoorbeeld van Jacob van Campen.

Frida: Bedoel je soms de architect?

Dubius: Jij hebt goed op gelet op school. Hij was niet alleen architect, maar ook een verdienstelijk schilder.

Filos: Ja, een bekend schilderij van hem is het Schilderij van Lenaart Nicasiusz.

Dubius: Wie, zei je? Niet kaas, maar zus?

Tom: Nee, Nicasiusz. In 1651 kapte hij de brandende torenspits van de Onze Lieve Vrouwetoren weg.

Frida: Dan redde hij dus voor de eerste keer de Onze Lieve Vrouwetoren.

Dubius: Inderdaad. Maar we hadden het toch over Jacob van Campen.

Filos: Oh ja. Frida, ken je ook een voorbeeld van een gebouw dat door Van Campen ontworpen is?

Frida: Het koninklijk paleis op de Dam in Amsterdam?

Tom: Heel goed. En ook het Mauritshuis in Den Haag en de eerste Amsterdamse Schouwburg heeft hij gebouwd. Wist je overigens dat deze stadsschouwburg geopend is met de Gijsbrecht van Amstel van Joost van den Vondel in 1637.

Dubius: Wat heeft dat er nu mee te maken. Hé, kom eens terug naar onze stad en streek. We zijn hier in Eemland hoor. Wat heeft die Van Campen met ons te maken?

Filos: Jacob van Campen is geboren op 2 februari 1596 in Haarlem ...

Dubius: Nu begin je weer. We hebben het over Eemland. Overigens wel opvallend dat Van Campen op dezelfde dag geboren is als het huwelijk van Prins Willem Alexander en Maxima.

Frida: Volgens mij was hij nog niet klaar. Laat hem nu eens uitpraten.

Filos: Dank je wel, meisje. (*En tegen Dubius*) En houd jij nu eens je snater. Zo kunnen we de audio-tour toch nooit afmaken. Waar was ik ook al weer (*zoekt in zijn boek de betreffende passage*) Oh ja, ...

Tom: ... en hij verhuisde naar Amersfoort naar het landgoed Randenbroek. Daar is hij op 13 september 1657 overleden.

Dubius: Goed dan hebben we een aantal schilders en een architect, maar is er nog meer?

Filos: Als je het interessant vindt, kan ik je nog wel iets meer over de architectuur van Amersfoort vertellen. Er zijn namelijk twee opmerkelijke zaken.

Dubius: Als het kort kan, vooruit.

Frida: Precies, want hoe laat sluit dit museum eigenlijk?

Tom: Maak je daarover maar geen zorgen. Wij gaan door tot de laatste bezoeker vertrokken is.

Filos: Wel goed dan. Eerste opmerkelijke is dat Amersfoort tot 1900 eigenlijk nooit groter gegroeid is dan de tweede stadsmuur die in de 15^e eeuw is gebouwd ...

Tom: ... en waarvan de enige land- en waterpoort in Nederland - De Koppelpoort - onderdeel vormde. Na 1900 ging Amersfoort groeien. En de eerste architecten bouwden de nieuwe wijken als bloemblaadjes rond de oude stadskern, ...

Filos: ... waarbij de toegangswegen van en naar Amersfoort allemaal een rechte lijn vormden met vrij uitzicht op de Onze Lieve Vrouwetoren.

Dubius: Het is me nooit opgevallen, maar nu je het zegt.

Frida: Eigenlijk best mooi. Hier komt de aandacht voor heden en verleden, voor kunst of architectuur en godsdienst mooi samen. Die architecten hielden wel erg van hun stad, met zijn rijke historie, toch?

Dubius: Inderdaad, helaas dat de nieuwste wijken niet meer die aandacht kregen.

Filos: Dat is niet helemaal waar. De structuur kon inderdaad niet intact gehouden worden. Maar de aandacht is er wel degelijk. Oud en nieuw zijn in een mooi samenspel samengebracht. En echt wereldberoemd is natuurlijk de wijk Kattenbroek van de Rotterdamse architect Ashok Bhalotra.

Dubius: Een Rotterdammer, zei je? Zijn naam doet anders vermoeden. En waarom geen Amersfoorter?

Filos: Tja, ...

Dubius: Nu gelukkig heeft hij Kattenbroek mogen ontwerpen. (*richting Frida*) Want weet je wat dat betekent?

Frida: Nee, weet jij het wel dan? Kom op laat eens horen.

Dubius: Het is een samengesteld woord. Kattenklei is een weinig vruchtbare, dichte soort extreem zure klei.

Tom: En het Middelnederlandse “broec” betekent moeras of laag land.

Dubius: Met andere woorden, het is een stuk grond waar niets mee te doen is.

Frida: Toch knap wat die meneer Bhalotra dan voor elkaar gekregen heeft.

Filos: Zo is het maar net. We mogen trots zijn op onze architectuur van heel oud tot heel modern.

Dubius: En nu hebben we wel genoeg gesproken over kunst en architectuur. Is er nog meer dat Eemland heeft voortgebracht?

Filos: Laten we dan beginnen met de wereldlijke leiders.

Dubius: Oh? Hebben we die dan?

Tom: Jazeker. Wat dacht je van onze eigen Koningin Beatrix. Even als haar zus prinses Irene is zij in Baarn op Paleis Soestdijk geboren.

Frida: Ik heb altijd gedacht dat Soestdijk bij Soest hoort.

Dubius: Ja meisje, dat is een vergissing die wel meer mensen maken. En dat doet soms pijn voor de geboren en getogen inwoners van Baarn.

Filos: En wat dacht je van Victor Carel Gerritsen die op 2 februari 1850 in Amersfoort het eerste levenslicht zag? (*enigszins verward*) Sorry, wie zei je? Ik werd namelijk even afgeleid door die datum.

Frida: Maar wie is dat dan?

Tom: Victor Carel Gerritsen is politicus geweest en heeft in 1881 een poging gedaan - samen met zijn echtgenote - om de verordening op prostitutie af te schaffen en bordelen te verbieden.

Dubius: Dan hebben ze blijkbaar weinig succes gehad. Maar wat is nu zo bijzonder aan deze onbekende?

Tom: Zijn vrouw.

Dubius & Frida: Zijn vrouw?!

Filos: Ja, zijn vrouw. Victor was getrouwd met Aletta Jacobs, de eerste vrouw in Nederland die geneeskunde mocht studeren en arts werd.

Tom: De eerste Nederlandse politica ook en die heel veel gedaan heeft voor de vrouwenemancipatie.

Dubius: Oh, had dat dan meteen gezegd. En heb je nog meer spectaculaires?

Tom: Ja zeker. Kijk maar eens (*en loopt naar het groepje 'JvO' in museum*)

Een groepje (JvO) staat gereed om het lied over Johan van Oldenbarnevelt (1547-1619) te zingen; wellicht is de melodie bruikbaar/bewerkbaar van Ivanhoe

JvO: (z) JéVéOo, JéVéOo,
 (z) Geboren in Amersfoort is JéVéOo
 (z) 'T was Huize Bollenbrug in 1547
(vijftien-zeven en veertig)
 (z) Daar zag hij het eerste levenslicht
 (z) JéVéOo, JéVéOo,
 (z) Geen groter man dan JéVéOo

JvO: (z) JéVéOo, JéVéOo,
 (z) Staatsman werd hij die JéVéOo
 (z) Geliefd door vriend en verguisd door de vijand
 (z) Verloor zijn hoofd en wij daarmee zijn verstand
 (z) “Maak het kort, Maak het kort”
 (z) Alsjeblieft Beul, “Maak het kort”

Refrein

(beide groepen)

Stom+HvanVeen+HGorter+Armando+Schilders+JvO)

(z) Wie zijn de VIP's van onze stad?
 (z) Heeft onze streek die ook gehad?
 (z) personen met faam,
 (z) kennen wij nu nog hun naam?
 (z) Of missen wij een geweldige schat?

Dubius: Hè, hè, eindelijk bloed aan de paal.

Frida: Nou, nou, wel met een beetje meer respect graag.

Filos: Inderdaad. Johan van Oldenbarnevelt was namelijk de belangrijkste Nederlands staatsman tijdens de eerste fase van de Tachtigjarige Oorlog. Hij werd slachtoffer van een politieke moord door aanhangers van prins Maurits van Oranje.

Tom: Op 13 mei 1619 werd hij op het Binnenhof in Den Haag op 71-jarige leeftijd onthoofd. Tot het publiek sprak hij op het schavot de beroemde woorden:

Filos: (*gewichtig*) “Mannen, geloof niet dat ik een landverrader ben, ik heb oprecht en vroom gehandeld, als een goed patriot, en die zal ik sterven.”

Tom: Zijn allerlaatste woorden waren tegen de beul: ...

Filos: “Maak het kort, maak het kort.”

Frida: Is Johan van Oldenbarnevelt dan ook een martelaar te noemen?

Filos: Nee, zo extreem wil ik het niet stellen. Voor echte martelaren moeten we toch meer in de kerkelijke kring zijn.

Tom: En dan zijn er twee personen die hun naam aan Amersfoort verbonden hebben.

Dubius: En ik weet wie dat zijn.

Filos & Tom: (*verbaasd*) Hè, ... jij, ... weet jij wie dat zijn?

Dubius: Zonder twijfel zijn dat de in 1499 in Amersfoort geboren Dirk van der Eem. Hij is in 1572 samen met 18 andere Rooms Katholieke geestelijken na een schijnproces op gruwelijke wijze afgeslacht. Deze 19 staan bekend als de Martelaren van Gorkum.

Filos: Goed, dat is één.

Tom: Maar wie is dan die andere?

Dubius: Rustig nou, je laat me niet uitpraten. De andere martelaar is van recentere datum en betreft Titus Brandsma, die weliswaar niet geboren of gestorven is in Eemland, maar hij is wel in 1942 gedetineerd geweest in Kamp Amersfoort.

Frida: Klopt het dat hij door Paus Johannes Paulus de tweede is zaligverklaard?

Tom: Ja, dat gebeurde in november 1985.

Filos: Nog twee geestelijken wil ik noemen die met Eemland verbonden zijn. De eerste betreft Geert Groote (16-10-1340 t/m 20-08-1385). Hij was rond 1375 de grondlegger van de Moderne Devotie. Deze beweging ontstond doordat mensen niet tevreden waren met hun situatie door de pest en de misstanden in de kerk.

Tom: De moderne devotie stond voor een vernieuwing van het christelijke gemeenschapsleven en is te zien als een hervormingsbeweging binnen de katholieke kerk.

Frida: Ik dacht dat Maarten Luther de eerste geestelijke was die zich afzette tegen de katholieke kerk met het

vastspijkeren van zijn 95 stellingen op 31 oktober 1517 op de kerkdeuren in Wittenburg.

Dubius: (*een beetje pesterig*) Ik dacht het niet. Trouwens denken moet je aan een paard overlaten. Dat heeft een groter hoofd.

Filos: Hé Dubius, doe niet zo flauw, zeg.

Dubius: Oké, maar vertel jij dan nog even wie die tweede geestelijke is.

Filos: Luister, hij is geboren in 1900, ... in Nijkerk, ... en zijn naam is ...

Dubius: Zeg gaan we er een spelletje van maken, of zo?

Frida: Jullie houden er wel van om de spanning op te voeren, is het niet?

Dubius: Ho, ho dame, je moet mij niet vals beschuldigen, hè. Ik ben de onschuld zelve.

Tom: Goed als niemand het weet, dan zal ik het maar zeggen. Het is Bernardus Johannes Alfrink, de Nederlandse kardinaal van 1955 tot 1975.

Dubius: Oh, die ... Wist je overigens dat Nijkerk ook nog een ontdekkingsreiziger heeft opgeleverd?

Filos: Zeg ik dacht dat ik de kenner van dit museum was en jij juist de twijfelaar.

Dubius: Zo zie je maar, de wereld kan ineens op z'n kop staan. Maar weet je het nu?

Frida: Ik weet het in elk geval niet, dus laat maar horen.

Filos: Precies, ik ben erg benieuwd en leer ook graag bij.

Dubius: Zijn naam is Arent van Corlaer. Hij is geboren in 1619 en heeft geleefd tot 1667. In 1662 stichtte hij een kolonie genaamd “Schenectady”, aan de oevers van de Mohawk River in de huidige Amerikaanse staat New York.

Frida: En New York was toch vroeger van de Nederlanden?

Tom: Dat klopt en toen heette de plaats Nieuw Amsterdam. Maar in 1664 viel deze nederzetting in handen van de Engelsen die het de naam New York gaven.

Filos: Bij de vrede van Westminster in 1674 werd besloten dat New York aan de Engelsen toekwam en dat Nederland daarvoor in ruil Suriname kreeg.

Dubius: Zeg, dwalen we niet een beetje af?

Frida: Ja, maar wie is daarmee begonnen?

Dubius: Goed, goed, ik wou ook een duit in het zakje doen, maar ik kon toch ook niet weten dat mijn vriend weer met een verhandeling moest komen.

Filos: Eens kijken, wie zijn we nu dan nog vergeten?

Dubius: Hoezo, hebben we nog meer dan?

Filos: Ja zeker. Wat dacht je van de sporters en artiesten?

Dubius: Moet dat nu nog? Kunnen die niet gewoon in het programmaboekje vermeld worden? Ik begin onder hand trek te krijgen in een drankje en een lekkere koek. En (*richting het publiek in de zaal*) jullie daar in de zaal ook, denk ik zo. Of niet?

Filos: Goed ik heb de boodschap begrepen.

Tom: Maar ik wil toch nog wel even aandacht voor één held, die een hele groep vertegenwoordigd.

Dubius: En wie mag dat dan wel zijn?

Tom: Een meisje, maar - voor ons zonder naam. Want volgens mij zijn de mensen die onzichtbaar en op de achtergrond blijven, vaak nog de grootste helden.

De hele cast komt - voor zover die er nog niet staan - op het toneel (met uitzondering van Filos & Dubius die in hun box blijven) inclusief Jan van der Sluis met het Pauze-Spiek-briefje.

LIED

Vrouw: (z) Een blinde vader,
Man: (z) een reumatische moeder
M+V: (z) Zij wordt daardoor haar ouders hoeder
Allen: (z) Voor de buitenwereld onbekend krijgt zij geen steun
(z) draagt onopvallend deze zorglast zonder gekreun

Allen: (z) Wie zijn dan de helden van onze stad?
(z) Mannen, vrouwen, die naam en faam hebben gehad?
(z) Of juist die kinderen haast onzichtbaar en klein
(z) die onopvallend onbekend juist groots blijken te zijn?

Man: (z) En zo zijn er velen
Vrouw: (z) die bergen verzetten
Man: (z) schijnbaar afwezig
Vrouw: (z) pas zichtbaar als je op hen gaat letten

Allen: (z) Zij treden niet op de voorgrond,
(z) maar vormen een onbetaalbare schat
(z) Zij verdienen hem wel,
(z) maar krijgen nooit de penning van de stad.

Allen: (z) Wie zijn de helden van de stad?
(z) Waar zijn de helden van de stad?
(z) Helden hebben geen gezicht, geen naam
(z) Hen zie je telkens langs de paden staan
(z) Echte helden delen uit hun bezit
(z) En zullen slechts onopgemerkt voortbestaan.

Dubius & Filos:

(z) Zij hebben geen namen
(z) zijn zonder gezicht
(z) Zij staan in de schaduw
(z) maar geven veel licht.

Refrein

ALLEN: (z) Wie zijn de VIP's van onze stad?
(z) Heeft onze streek die ook gehad?
(z) personen met faam,
(z) kennen wij nu nog hun naam?
(z) Of missen wij een geweldige schat?

Allen: (z) Wie zijn de helden van de stad?
(z) Waar zijn de helden van de stad?
(z) Helden hebben geen etc.

Onder het langzaam van het toneel aflopen, worden de laatste drie coupletten/refrein herhaald, totdat iedereen achter de coulissen is verdwijnen, met uitzondering van Jan van der Sluis.

Jan van der Sluis:

En dan is het nu pauze, maar u kunt pas gaan nadat ik u eerste enkele huishoudelijke mededelingen heb verteld:
leest verder van het 'spiekbriefje'

PAUZE

5e Tableau

Sint Ansfridus

- Filos:** Oké. Welkom bij het vervolg van onze tour, we hopen dat iedereen fijn gepauzeerd heeft, dan kunnen we nu ...
- Dubius:** *(met volle mond)* Wacht, ik heb m'n koek nog niet op!
- Filos:** Ja zeg, dit is geen picknickplaats! Eten doe je maar in je eigen tijd, we moeten snel verder!
- Frida:** *(vangt dit laatste op)* Hoezo snel?
- Filos:** Nee hoor, Frida, valt allemaal best wel mee.
- Frida:** Maar u zei net ...
- Filos:** Dat was zodat mijn collega hier even een beetje vaart zou maken met die gevulde koek van hem. Maar ik zie dat hij die inmiddels op heeft...toch?
- Dubius propt net de laatste hap in z'n mond, knikt en steekt z'n duimen omhoog.*
- Filos:** Oké. Waar waren we gebleven.
- Dubius:** *(onderbreekt Filos)* Ja, waar waren we gebleven. Oja. Zozo. Nounou. Was me dat even wat! Wat een parade, het leek de opera wel!
- Filos:** Niks mis mee toch?
- Dubius:** Nee, zeker niet! Ik zeg zelf ook altijd: een beetje opera is nooit weg! En wat gaan we nu doen?
- Filos:** Niet zo ongeduldig, mijn beste, niet zo ongeduldig.
- Dubius:** Ik ongeduldig? Ik niet hoor. Nooit! Ik ben juist het schoolvoorbeeld van geduld, van rustig afwachten, ik laat alles altijd over me heen komen, nooit heb ik commentaar op de dingen voor ik ze volledig kan overzien en ...
- Filos:** Jaja, dat zal wel weer.
- Dubius:** Ik wist wel dat je me gelijk zou geven! Dus ... wat gaan we doen?
- Filos:** Dat bedoel ik nou!
- Dubius:** Wat?
- Filos:** Laat maar.
- Dubius:** Omdat ik je vraag wat we gaan doen? Dat is geen ongeduld, dat is psychologisch inzicht! Als er lang niks

gebeurt - zoals nu - raken mensen verveeld en gaan ze iets anders doen. Naar huis bijvoorbeeld.

- Filos:** Frida gaat niet naar huis.
- Dubius:** En hoe weet jij dat?
- Filos:** Dat weet ik, ze gaat niet naar huis.
- Dubius:** Nou, daar ben ik nog niet zo zeker van. Als ik telkens maar een beetje in een museum moest wachten tot de audiotour uitgekibbeld was en er weer iets gebeurde dan was ik allang weg geweest!
- Filos:** Ja, zeg, jij begint met je "en wat gaan we doen?"
- Dubius:** En daar blijf ik bij! Spektakel moet het zijn, entertainment! Trek nog eens een blik historische figuren open, laat ze zingen, weet ik veel!
- Filos:** Nee, Dubius, het hoeft juist helemaal niet constant glitter & glamour te zijn. Dat is allemaal maar buitenkant, helemaal niet belangrijk dus. Wie waren ook alweer de echte helden?
- Dubius:** *(teleurgesteld)* Jajaja. Politiek correct weer hoor. Ik vond die hele parade anders wel leuk ... Maar goed, ik begrijp dat we dus nu gaan kijken naar een uiterst saai en langdradig iets? Nou, ik denk dat dat meisje dan alsnog wegloopt. Misschien kunnen we dat beter meteen van tevoren zeggen, scheelt haar ook weer tijd.
- Filos:** *(zucht)* Ik zou willen dat jij inderdaad eens wat afwachtender was.
- Dubius:** Ik wacht ...
- Filos:** Goed zo. Dan kunnen we eindelijk verder. *(tegen Frida)* Oké Frida, ben je daar nog?
- Frida:** Ja hoor.
- Dubius:** Dat valt dan alweer mee.
- Filos:** Als je daar zin in hebt, duiken we nu echt diep de geschiedenis in.
- Dubius:** En als je daar geen zin in hebt ga ik nog even zo'n koek halen.
- Filos:** *(werpt blik op Dubius maar besluit hem verder te negeren)* Licht op het tableau alsjeblieft. Ik moet hier ook alles zelf regelen! *(Licht op tableau)*
- Dubius:** En wat hebben we hier. Een meisje met haar vader waarschijnlijk. Interessant. Kunnen ze nog iets, of blijven ze daar alleen maar zitten?

Filos: Dit zijn bisschop Ansfridus en zijn dochter Benedicta.
Dubius: En zometeen gaan ze tapdansen.
Filos: (*gaat harder praten*) Ansfridus - voor zijn vrienden Ansfried - werd geboren rond het jaar 940.
Frida: Wacht even. Is hij de Ansfridus van Sint Ansfridus, van de kerk dus?
Filos: Helemaal.
Dubius: Helemaal niet helemaal.
Filos: Wat bedoel je daar nou weer mee?
Dubius: Nou, jij doet nu net alsof Ansfried direct geestelijke was. Maar zo is het niet gegaan, dat is nou juist het leuke aan dit verhaal.
Filos: O, dat. Daar wilde ik nu juist mee beginnen, maar dat wilde ik Ansfried zelf laten vertellen.
Dubius: Oké, dan heb ik niks gezegd.

Gesprek tussen Ansfried en zijn dochter Benedicta. Ansfried is dan al oud.

Benedicta: Wilde u toen u klein was al gelijk bisschop worden, vader?
Ansfried: (*lacht*) Nee, hoor. Toen ik klein was wilde ik liever ridder worden. Veel stoerder.
Benedicta: Ridder? U? Dat kan ik me niet voorstellen.
Ansfried: Toch is dat wel gelukt hoor. Zwaarddrager was ik, we zijn zelfs nog naar Rome geweest, toen. En later, als graaf van Brabant, nee, ik was zeker niet direct bisschop. Ik trouwde met je moeder, we kregen jou. Zo gaan die dingen.
Benedicta: Maar hoe ging het dan verder, vader?
Ansfried: Na de dood van je moeder wilde ik liever een terug getrokken leven leiden als monnik.
Benedicta: Leven naar wat echt belangrijk is?
Ansfried: Jazeker. Mijn prioriteiten waren ergens anders komen te liggen. Ik had dan ook absoluut geen interesse in wereldlijke macht, die sommige geestelijken hebben.
Benedicta: Maar je werd bisschop, geen monnik.
Ansfried: Ja, ... nee! Koning Otto III wees mij aan als de 18^e bisschop van Utrecht, terwijl ik dat dus eigenlijk niet wilde. Maar hij bleef aandringen en toen heb ik uiteindelijk toegegeven. Ik legde mijn zwaard af in de

Munsterkerk in Aken. En nu ben ik dus bisschop. Maar eigenlijk ook nog steeds een beetje monnik.

Benedicta: Hoe bedoelt u?
Ansfried: Nou, ik doe het op mijn manier. Ik wissel het af en ik vind dat ik nog steeds een beetje monnik ben. Niet als ik in Utrecht werk, maar wel als ik op Hohorst ben.

Lied van Ansfridus

Melodie: Boogie Woogie

Ansfridus: (z) Ik was eerst strijder, ja een echte man
(z) Versloeg elk leger, kreeg een kik daarvan
(z) Was getrouwd, had een gezin
(z) 't Aardse leven, stond ik middenin
(z) Wat een man van zo'n leven genieten kan

Koor: (z) Ansfried's aanzien was echt groot
(z) Daarom dat koning Otto hem ontbood
(z) Naast de staat moet ook de kerk geleid
(z) "Ansfridus houd je zwaard en pas dit habijt!
(z) "Bisschop zul je worden", daarvan krijg je geen spijt.

Koor: (z) Ansfridus gaf aan deze oproep meteen gehoor
(z) Zwaard liet hij rusten, 't woord daar koos hij voor
(z) In Utrecht werd hij bisschop, op Hohorst bovendien
(z) Ging voor zijn rust als monnik ongezien
(z) Sindsdien komt Eemland in de analen voor.

Benedicta: (z) (*rustig*) Rust, bezinning, eenvoud en geloof
(z) Tot het licht in vader's ogen dooft
(z) Daarmee verandert ook je perspectief
(z) Heb natuur en ieder's leven lief
(z) Hij nodigt de armen daarom aan zijn stoof.

Aan het einde van het lied gaan het koor en Benedicta af. Spot op Ansfridus dooft

Frida: Hoe bedoelde hij, op Hohorst?

Filos: Weet je niet waar dat is?
Frida: Nee, eigenlijk niet.
Filos: Nou, Ansfrius had daar een optrekje laten bouwen. Een kapel en een abdij. En op de Heiligerberg een monnikencel. En daar ging hij dan heen als hij zich terug wilde trekken. Dat is nu ongeveer duizend jaar geleden.

Dubius: Je moet dat andere verhaal vertellen over de Heiligerberg, dat is veel leuker!

Filos: Die legende bedoel jij? Hm, ik heb het meer op de feiten.

Dubius: Ja, dat weten we nou wel. Maar dan zou je moeten vertellen dat de Heiligerberg eigenlijk een dekzandheuvel is, hoewel eerst gedacht werd dat het opgewaaid rivierzand was. Over in de geschiedenis duiken gesproken, daarvoor moeten we terug naar de IJstijd, het Weichselien, ongeveer 120.000 jaar geleden. Harde wind uit het westen zorgt ervoor dat...

Filos: Hè? Hoe weet jij dat allemaal?

Dubius: Staat ergens in die boeken hier. Ik heb wel iets gelezen, hoor.

Filos: Soms betwijfel ik dat...

Dubius: Zo luidt de legende dat de Heiligerberg ontstaan is door 11.000 maagden in het gezelschap van een heidense prins en zijn bruid.

Frida: Huh? Wacht even. We hadden het toch over Ansfrius?

Dubius: Ja. Zometeen weer. Ik vind dit verhaal wel wat voor jou. Een prins en zo, liefde en wat je daar voor over hebt. Deze prins wilde namelijk trouwen met de katholieke Ursula, dochter van de koning van Brittanië. Maar dat ging natuurlijk niet zomaar, omdat de prins zelf niet katholiek was. Dus moest hij op pelgrimstocht naar Rome. In zijn gezelschap 11.000 maagden die met hun vingerhoedjes de heuvel opwierpen toen ze hier langs kwamen.

Frida: En waarom vind jij dit verhaal wel wat voor mij?

Dubius: Nou, uhm, gewoon, met de liefde en zo. Die prins had dat mooi wel voor die Ursula over. En jij met die jongen hier, daar moest ik gewoon aan denken...

Frida: (*argwanend*) Welke jongen?

Filos: Gaan jullie even een aparte afspraak maken om over jullie privélevens te kletsen? Er valt nog veel meer interessants te vertellen over Ansfried, maar we zijn blijven steken in een of andere IJstijd.

Dubius: (*overenthousiast*) Gezellig toch? Zullen we een sneeuwpop bouwen?

Filos: Ja. En dan daarna zeker tapdansen. Nee, bedankt. Als jij zoveel weet over Ansfried en zijn "optrekje" op de Heiligerberg, weet je misschien ook wel meer te vertellen over de goede werken die hij heeft gedaan.

Dubius: Ja, dat klopt.

Filos: Nou, vertel op.

Dubius: Misschien heb ik daar wel helemaal geen zin in.

Filos: Moet ik het weer allemaal opknappen?

Dubius: Ja, bijvoorbeeld. Jij kan het goed en dan geef ik wel commentaar.

Filos: Dat heb ik gemerkt ja. Nou goed. Ondanks dat Ansfried op latere leeftijd blind was geworden, verrichtte hij veel goede werken. Zo verpleegde hij zieken en melaatsen en stelde hij zijn bezittingen ter beschikking aan de armen. Bovendien nodigde hij iedere avond 72 armen uit voor de maaltijd.

Dubius: O, dat. Daar weet ik natuurlijk alles van.

Spot op tafereel, op de achtergrond een tafel en armen die binnenkomen. Ze worden hartelijk begroet door Ansfried, gekleed als monnik. Ansfried wordt hier gespeeld door Tom, maar dit valt nog niet echt op.

Dubius: Oké, jongens. Iedereen klaar? En van je een, twee, een, twee drie vier! (*Muziek start, er komen een aantal obers / serveersters op met dienbladen die dingen doen als tafel dekken en eten uitdelen. En zingen. Ansfried helpt hen mee.*)

Lied: **Eten bij Ansfried**

Bediening: (z) Kom eten bij Ansfried
 (z) De tafel staat klaar.
 (z) Kom eten bij Ansfried

- (z) Ja, haast je nu maar
- (z) Restaurant Ansfried
- (z) De deur staat voor je open
- (z) Je mag hier wat te eten komen halen
- (z) Restaurant Ansfried
- (z) Je hoeft het niet te kopen
- (z) En je hoeft niks te betalen

Muziek speelt door, terwijl de armen eten ontvangen en wat met elkaar praten.

Filos: *(roept door de muziek heen)* Die obers zijn jouw werk, mag ik aannemen, Dubius?

Dubius: Goed zijn ze hè? *(doet een paar danspasjes)* Kom op jongens, daar gaan we weer!

De bediening zet opnieuw in.

Filos: Die tekst is zeker ook van jou. Restaurant Ansfried, tsss.

Dubius: Jaja. Ik heb vele verborgen talenten.

- Armen:**
- (z) Ansfried helpt ons uit de nood
 - (z) Geeft ons drinken, geeft ons brood
 - (z) Anderen laten ons misschien stikken,
 - (z) Maar Ansfried geeft ons te bikken!

Dubius: *(in presentatorstijl, terwijl muziek doorspeelt)* Jawel dames en heren, jongens en meisjes, welkom, welkom! Vanavond zijn jullie die 72 geluksvogels die bij Ansfried aan mogen schuiven, is het niet geweldig? Laat ik hem aan jullie voorstellen. Hier is hij dan, de man die het zwaard opgaf om goede werken te verrichten, de man die ondanks zijn blindheid zich nog dagelijks in zet om de zwakkeren in de samenleving te helpen. Dames en heren, hier is hij dan: onze Ansfried!

Applaus. Tom stapt wel een beetje naar voren, maar neemt het applaus niet echt in ontvangst

Tom: *(tegen de bediening)* Kunnen jullie hen na het eten uitlaten? Ik heb nog iets anders te doen.

Beeld van armen verstilld, Tom loopt naar Frida, spot op tafereel uit

Tom: Hoi. Hee, Frida, leuk dat je er bent! Wil je ook iets eten? Iets drinken misschien?

Frida: Nee dank je, dan gaat m'n make-up eraf. Ik bedoel ... huh?

Tom: Wat?

Frida: Volgens mij heb ik jou al eerder gezien.

Tom: Denk je dat, Frida?

Frida: Ja, dat denk ik. Hoe weet je trouwens mijn naam?

Tom: Wil je echt niets drinken? Met een rietje gaat het toch wel?

Frida: Ja, maar ... Ik hoef niks. Ik wil alleen weten ...

Tom: *(kijkt op zijn horloge)* O. Sorry. Nu moet ik weer gaan. Het is tijd voor mijn sterfscène en die mag ik natuurlijk niet missen. Dat zou wat zijn zeg! Nou, tot later, Frida! *(Tom gaat snel weg, Frida blijft verbouwereerd achter)*

Filos: Zie je nou wat er gebeurt als jij van die vreemde dingen inbrengt? Dan denkt iedereen dat-ie alles maar kan maken en loopt de boel uit de hand!

Dubius: Ik kon toch niet weten dat mensen het nodig gingen vinden om uit het tafereel te stappen!

Filos: Jawel, dat had je wel kunnen weten. Dat had je moeten weten zelfs. Iedereen ziet dat Frida en die jongen ...

Frida: Kan iemand me misschien vertellen wat hier allemaal aan de hand is? Hallo?

Filos: Ja, dat kan ik zeker. We staan op het punt te gaan kijken naar het einde van alles wat we je wilden laten zien over Ansfried, namelijk de gebeurtenissen die plaatsvonden op zijn begrafenis.

Frida: Nee. Ik wil eerst weten wat hier aan de hand is.

Filos: Als je even een stukje doorloopt dan...

Frida: Nee. Ik blijf hier staan totdat iemand me vertelt wat er aan de hand is in dit museum.

Dubius: Dan kun je lang wachten....

Frida: Nou, oké. Dat moet dan maar *(gaat demonstratief op de grond zitten)*

Dubius: Ah, kom op meiske. Doe nou niet zo flauw.

Frida: Wie is er hier nou flauw? Jullie zeggen niks.

Dubius: Zal ik naar beneden komen om te tapdansen? Ik ben dan wel geen Tom, maar ...

Filos: Dubius! Houd je mond! Frida, kom op. Ik beloof dat het nu allemaal niet zo lang meer duurt en dat het zich allemaal vanzelf wijst, hè.

Frida: Eerst wil ik weten wie Tom is. En Dubius. En wat dit voor krankzinnig museum is.

Dubius: Zozo. Veeleisend hoor. Nou. Geduld is een schone zaak zou ik zeggen. Veel plezier.

Stilte

Frida: Gaan jullie nu niks meer zeggen?

Dubius: Nee.

Frida: O.

Stilte

Frida: Echt niet?

Filos: Nee, voorlopig niet.

Frida: Jullie geven anders nog wel antwoord op mijn vragen.

Dubius: Wij geven al de hele tijd alleen antwoord op bepaalde vragen. Dat is iets heel anders.

Frida: Dan heb ik een bepaalde vraag.

Filos: Alles wat gaat over “wie is dit” en “wat is dit voor museum” beantwoord ik bij voorbaat al niet.

Frida: Waar is die jongen gebleven die zei dat hij naar zijn eigen begrafenis moest? Ik bedoel, die Ansfried uit het restaurant?

Dubius: Dat lijkt me duidelijk. Naar de begrafenis van Ansfried.

Frida: En gaan wij daar niet heen?

Filos: Misschien wel. Maar ik dacht dat jij daar niet heen wilde.

Frida: Misschien ben ik van gedachten veranderd. (*staat op*)

Dubius: Had dat dan meteen gezegd. Dan gaan we natuurlijk direct verder! Filos, aan jou de eer. Wat gebeurde er op Ansfriedus' begrafenis?

Filos: Ten eerste voelde Ansfried zijn eigen dood naderen. Hij liet zich naar Hohorst brengen en vlak voor hij stierf zag hij, ondanks dat hij blind was, een lichtend kruis. Toen de Utrechtenaren hoorden dat hun bisschop gestorven was, kwamen ze direct naar Benedicta toe om te vragen of zij het lichaam van hun bisschop mee mochten nemen naar Utrecht. Benedicta weigerde, zij wilde dat haar vader op Hohorst begraven zou worden.

Dubius: Bij het horen van dit nieuws barstten de Utrechtenaren in tranen uit. Ze smeekten Benedicta, maar het mocht niet baten.

Spot op tafereel: Een kist met daaromheen geestelijken en stedelingen. Tom bevindt zich nu weer gewoon onder de stedelingen

Geestelijke: In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, Amen.

Iedereen: Amen.

Geestelijke: Wij brengen het lichaam van Ansfried nu de heuvel op, zodat we hem daar kunnen begraven.

De kist wordt weggedragen. Dan komt er een stedeling uit tegenovergestelde richting het toneel op rennen.

Stedeling: Brand! Brand! Op de heuvel!

Grote paniek alom. Iedereen rent door elkaar heen. De dragers laten de kist in de steek en de Utrechtenaren maken van de verwarring gebruik om de kist weg te dragen. Spot op tafereel dooft even.

Frida: Maar nu hebben de Utrechtenaren de kist!

Filos: Dat heb je goed gezien. De Utrechtenaren maakten van de verwarring gebruik om alsnog het lijk van Ansfried te ontvreemden. Ze brachten het in een bootje naar de overkant van de Eem.

Dubius: De Utrechtenaren die niet meer in het bootje pasten zwommen erachter aan.

Frida: Maar deed niemand dan iets om ze tegen te houden?

Dubius: O, dat waren ze zeker wel van plan! Zelfs de geestelijken van de abdij van Ansfried wilden zich in de strijd werpen, zij zouden die Utrechtenaren wel eens even in mootjes hakken!

Filos: Maar zover kwam het niet.

Dubius: Nee, dat klopt. Benedicta wilde niet dat er bloed zou worden vergoten om haar vaders lijk en gaf toestemming om Ansfried dan maar in Utrecht te begraven. En zo gebeurde het.

Afscheid van Ansfried - LIED

De groep rouwenden op het toneel is verdeeld in twee groepen, dit hoeft niet zichtbaar te zijn, maar is wel te horen in de verdeling van de zang. (Eerst zingt 1, 2 reageert daarop) Daarnaast is Benedicta ook nog op het toneel.

Refrein:

Groep 1	Groep 2
(z) Wij nemen	
(z) Afscheid van Ansfried	(z) Vaarwel, beste Ansfried
(z) Zijn lichaam gaat weg	(z) Weg van hier
(z) Met een bootje naar Utrecht	(z) Utrecht
(z) Hijzelf is al verder dan daar	(z) Veel verder dan daar
(z) Onbereikbaar	
(z) Voor ons en toch nog	(z) Zo dichtbij
(z) Ga jij maar Ansfried	(z) Het is goed, beste Ansfried
(z) Laat je maar drijven	(z) Drijven
(z) Het is toch ook blijven	(z) Je zult bij ons blijven
(z) Want wij vergeten je niet	(z) Mmmm

Benedicta:

- (z) Hier vloeit geen bloed, hier vloeien tranen
- (z) Tranen die mengen met de rivier
- (z) Ze wilden je hebben, niet te vermijden
- (z) Want ik wil niet dat er gevochten wordt hier

Refrein

Iedereen:

- (z) We zullen je missen, zo erg missen
- (z) Zoveel goede dingen als jij hebt gedaan
- (z) We mogen je houden, we zullen je houden
- (z) In onze harten blijf jij bestaan

Refrein

Intermezzo

Optochten door de stad

In dit intermezzo zien we een bonte stoet mensen passeren. We beginnen in de tijd van de kruistochten, wanneer de terugkerende kruisvaarders de patroonheilige St. Joris mee terugnemen naar Amersfoort. Vervolgens zien we de keientrekkers van Amersfoort langskomen.

Filos: (met audio guide stem richting Frida) Terwijl u verder wandelt naar het volgende en laatste tafereel passeert u een voorstelling van een tweetal intochten die onze stad heeft meegemaakt.

Dubius: Ja. We beginnen in de tijd van de kruistochten en eindigen zo'n vier eeuwen later met het gevolg van een bekende weddenschap.

Filos: Hoewel onze stad in de tussenliggende periode veelvuldig bezocht is als pelgrimsoord onder andere vanwege het Mariamirakel zowel door personen die boete moesten doen, als door zieken, is daarbij niet echt sprake van een intocht.

Dubius: Dus dat deel van onze historie verbeelden we niet in dit museum. (richting Filos) Zeg Filos, wist jij eigenlijk dat er nog steeds een straat vernoemd is naar de enorme groep zieken die hier om genezing kwamen?

Filos: Ja zeker. (richting Frida) Maar misschien weet onze jongedame dat ook wel?

Frida: Is dat soms de Krankenedenstraat?

Dubius: Bull's eye.

Frida: Alles goed en wel, maar wat hebben de Kruistochten met onze stad te maken?

Dubius: Ja, goede vraag, ... uh ... Filos?

Filos: Zowel in het wapen als in de vlag van onze stad herken je nog het bloedrode kruis van de kruisridders. Dit kruis staat ook bekend als het kruis van St. Joris.

Dubius: Juist en hij is weer de patroonheilige van onze stad, toch?

LIED van de Kruistochtridders (rond 1250) - mars

- (z) Wij hebben gestreden
- (z) wat was er aan de hand?
- (z) Een heilige oorlog
- (z) voor God en vaderland

- (z) Verkrachten, moorden, roven
- (z) allemaal in God's naam
- (z) Verdrijf de ongelovigen
- (z) En zuiver zo elke blaam

- (z) Wij hebben gestreden
- (z) wat was er aan de hand?
- (z) Een heilige oorlog
- (z) voor God en vaderland

- (z) Het is van alle tijden
- (z) En iedereen doet eraan mee
- (z) Maar waarom al dat strijden
- (z) Stop oorlog en zeg nee

- (z) Wij hebben gestreden
- (z) wat was er aan de hand?
- (z) Een heilige oorlog
- (z) voor God en vaderland

- (z) Terugkeer naar huis
- (z) op zoek naar een patroon
- (z) Sint Joris en de Draak
- (z) houd onze zielen schoon

- (z) Wij hebben gestreden
- (z) wat was er aan de hand?
- (z) Een heilige oorlog
- (z) voor God en vaderland

Marketenster (= wasdame van een legereenheid; **M-ster** en de Kruisvaarders zijn aangeduid met: **K-der**)

M-ster: Oh, laat mij ook maar eens meevechten in zo'n oorlogje.

- Dubius:** Oké, als jullie zo nodig de man willen uithangen, gaan wij toch lekker de vrouw spelen.
- K-der 1:** (*bekijkt de laars aan zijn voet*) Ja, is precies wat ik NIET zoek, kleur is niet goed, die hak is lelijk.
- K-der 2:** (*hupt een beetje op*) Nou, zitten goed.
- M-ster:** Ja, .. Ik, ... ik, ...
- K-der 2:** Maar ze zijn echt ze zijn echt lelijk.
- K-der 3:** (*bekijkt zijn laars ook van alle kanten*) Kleur is helemaal goed.
Alleen die ribbeltjes.
Ja daar heb ik niets mee, met ribbeltjes
- M-ster:** Ribbeltjes?
- K-der 3:** Ja, die zijn lelijk, die ribbeltjes.
- M-ster:** (*loopt naar een ander Kruisvaarder en wijst zijn laarzen aan*) En deze dan?
- K-der 3:** (*schiet in de lach en geeft daarmee aan: "je snapt het echt niet, he?"*)
- K-der 4:** (*zit op een olifantenpoot en bekijkt zijn de laars ook weer van alle kanten*): Ja, dat is echt heel moeilijk. Ik vind die van de eerste collega kruisvaarder toch het mooist.
- M-ster:** (*maakt een beweging en geluid, alsof ze zegt; "nou ja, zeg. Nu moet je ophouden".*)
- K-der 4:** Ja, ... anders gaan we ze morgen toch even ruilen met elkaar.
- M-ster:** (*slaakt een diepe zucht*)

Onder het zingen van het refrein marcheren de Kruisvaarders van het toneel af en komen de keientrekkers op het toneel. Zij hebben dikke touwen in de handen waaraan zij de kei (blijft nog even achter de coulissen) trekken.

Kruistochtridders:

- (z) Wij hebben gestreden
- (z) wat was er aan de hand?
- (z) Een heilige oorlog
- (z) voor God en vaderland

LIED van de Kei-trekkers

(z) Sjorren en slepen aan een touw
(z) Zinloze arbeid bekijk het nou
(z) Een jonkheer, een weddenschap is wat het is
(z) Onze beloning is ook niet mis

(z) Zestien één en zestig is het jaar
(z) Een aantal vrienden ontmoet elkaar
(z) Everard Meyster is ook daarbij
(z) "We sluiten een weddenschap", is wat hij zei

(z) Sjorren en slepen aan een touw
(z) Zinloze arbeid bekijk het nou
(z) Een jonkheer, een weddenschap is wat het is
(z) Onze beloning is ook niet mis

(z) Met vierhonderd man naar de Leuserheide
(z) En halen een zwerfkei, niet te vermijden
(z) Dat lukt hem nooit is Everard gestoord
(z) Ruim zeventuizend kilo moet er door de poort

(z) Sjorren en slepen aan een touw
(z) Zinloze arbeid bekijk het nou
(z) Een jonkheer, een weddenschap is wat het is
(z) Onze beloning is ook niet mis

(z) Marketentster kom eens hier
(z) breng ons krakelingen en bier
(z) We hebben het volbracht
(z) Later wordt deze daad veracht.

(z) Sjorren en slepen aan een touw
(z) Zinloze arbeid bekijk het nou
(z) Een jonkheer, een weddenschap is wat het is
(z) Onze beloning is ook niet mis

M-ster: Mmmm, doe mij ook maar eens zo'n
mmmannenkrachtdaad.

Dubius: Oké, als jullie zo nodig de man willen uithangen, gaan
wij toch lekker de vrouw spelen.

K-trekker: *(tegen de Marketentster)* Schat?

M-ster: Hum?

K-trekker: Vind je dat ik in deze maillot ... uuh ... een dikke kont
heb?

M-ster: Nee, niet echt.

K-trekker: Niet echt? Wel dus!

M-ster: *(schrikt op)* Nee, nee.

K-trekker: Dus ik heb een dikke kont *(kijkt verontwaardigd)*

M-ster: Nee, helemaal niet. Je hebt juist een hele mooie k....

K-trekker: En waarom zeg jij dat dan niet?

M-ster: Maar dat zeg ik ...

K-trekker: Ja, als ik erom vraag, ja. Nou laat maar, wordt weer een
gezellig weekend. *(Verlaat het toneel en vervolgens
horen we het hard dichtslaan van een deur)*

*Onder het zingen van het refrein lopen de kei-trekkers al sjoerend
aan het touw van het toneel af. Terwijl zij aan de ene zijde afgaan
schuift vanaf de andere zijde de kei over het toneel totdat deze ook
weer achter de coulissen verdwenen is.*

Kei-trekkers

(z) Sjorren en slepen aan een touw
(z) Zinloze arbeid bekijk het nou
(z) Een jonkheer, een weddenschap is wat het is
(z) Onze beloning is ook niet mis

6^e Tableau

Handel en nijverheid

In dit tafereel zien we de opkomst en ondergang van verschillende vormen van nijverheid (industrie) die kenmerkend waren voor Amersfoort: te beginnen met de bierbrouwerijen, vervolgens de textiel en tabaksteelt, en eindigend met de spoorwegen. Het tafereel dat op het toneel verschijnt, betreft in eerste instantie een kamer waarin enerzijds een bierbrouwersketel en anderzijds een (klein) weefgetouw (en/of spinnenwiel) te zien zijn.

- Dubius:** Dat was nog eens een mooie bende.
Filos: Ja zeker, en het bier vloeide rijkelijk.
Frida: Dat zal die Everard Meyster toch aardig wat euro's gekost hebben.
Dubius: In die tijd betaalde men nog niet met euro's, hoor meisje, maar met duiten en daalders.
Filos: En weet wel dat onze stad een uitgebreid bierbrouwersgilde kende.
Frida: Betekent dat dat onze stad enkele bierbrouwers kende?
Dubius: Enkele bierbrouwers, vroeg je? Nou zeg maar gerust een hele boel. Genoeg om de hele stad continu lazarus te houden.
Filos: Inderdaad op het hoogtepunt kende de stad zo'n 350 bierbrouwerijen en was het bierbrouwersgilde het machtigste gilde van de stad.
Dubius: Wist jij overigens dat St. Joris ook de patroon was van het bierbrouwersgilde?
Filos: Ja zeker. Maar desondanks mochten de bierbrouwers op Sacramentsdag tijdens de jaarlijkse processie rond de stad niet de stoet der gilden openen.
Dubius: Nee, dat voorrecht kwam de bouwlieden toe.
Frida: Nu onze stad geen bierbrouwerijen meer heeft, bestaat het bierbrouwersgilde zeker niet meer, hè?
Dubius: Wat zeg je daar? Onze stad heeft geen bierbrouwers meer? Maar dan vergis je je toch lelijk.

- Filos:** Pas in 1970 is de laatste bierbrouwerij-fabriek gesloten. En nog steeds kennen we een eigen stadsbierbrouwerij onder de naam "De drie ringen".
Dubius: En vergeet niet de vele huisbrouwers, die nog steeds het bierbrouwersgilde in leven houden.
Filos: Precies zoals dat oorspronkelijk het geval was, kijk maar.

Spot op het tafereel, met name op de huisbierbrouwerij.

- Brouwer:** *(rolt een aantal vaten naar de kant, terwijl hij telt) ... zestien, ... zeventien, ... achttien voor de handel. En dat is nog een half voor huiselijk gebruik.*
Magistraat: Je hebt het weer prima voor elkaar, Brouwer. Beter dan bij die verdoemde Pietersz.
Vrouw: Ja, die kerel is niet te vertrouwen. Hij belazert de boel, zelfs waar je bij staat.
Magistraat: Inderdaad, ik verdenk hem ervan dat hij per week vaker dan éénmaal zijn brouwketel stookt.
Brouwer: Maar dan brouwt hij toch veel meer dan het toegestane wekelijkse quotum van achttien vaten.
Magistraat: Precies.
Vrouw: Dat brengt wel geld in het laatje. Vandaar dat zij van Pietersz zo loopt te pronken met haar garderobe.
Magistraat: Waarschijnlijk.
Brouwer: Maar daartegen moet ons gilde toch optreden. Als ieder gilde-lid de regels aan zijn laars lapt, dan raken we toch onze aanzienlijke positie kwijt.
Magistraat: Inderdaad. Het enige probleem is dat ik hem er nog niet op heb kunnen betrappen.
Vrouw: Is die Pietersz de enige die zich niet aan de voorschriften houdt?
Magistraat: Hoe bedoelt u?
Vrouw: Nou, die van Janszen en van Klaeszn lopen er ook niet onbemiddeld bij, toch?
Brouwer: Nu je het zegt, vrouw? *(richting de Magistraat)* Vindt u dat ook niet verdacht, of staan onze *(cynisch)* 'gewaardeerde' collega's al onder verdenking?
Magistraat: Uh ..., nou ..., daarover kan ik natuurlijk niets meedelen. Dat begrijpt u toch wel?

Vrouw: Nou u kunt ons best in vertrouwen nemen, hoor. Bij ons zijn uw beroepsgeheimen veilig.

Brouwer: Our lips are sealed.

Magistraat: Nou vooruit. Jullie zijn eerlijke en betrouwbare bierbrouwersgildeleden. Ik heb vernomen dat ...

Tom: *(heet in dit tafereel Tobias en komt ineens het toneel op, c.q. de kamer binnengestormd met in zijn ene arm een vat en in de andere arm een man)* Magistraat, kijk eens wat ik in het schuurtje aantrof.

Magistraat: Wat is dat dan, Tobias? *(richting de meegesleurde man)* En wie ben jij?

Tom: Dit is het nog net niet gevulde vat van de 20 vaten bier die ik in het schuurtje aantrof bij een ketel waar dit figuur hier uit aan het tappen was.

Magistraat: Wat heeft dit te betekenen? Hier worden regels met voeten getreden.

Vrouw: Nou, als ik u even mag helpen herinneren, waarde Magistraat, dat klopt niet helemaal.

Magistraat: En nog tegenspraak ook?!

Vrouw: Ik zou niet durven, Magistraat. Maar ziet u, wij stoken onze ketel slechts een keer per week, ... dus volgens de regels.

Brouwer: Precies. En we gebruiken onze huisketel speciaal voor het kwaliteitsbier "koyte", dat we exact volgens het voorgeschreven recept brouwen.

Vrouw: Waarbij we de beste brouwtarwe, gerst en haver gebruiken.

Man: En de schuurketel is voor het veel mindere hoppenbier. Waarbij de kans groot is dat het gistingsproces tijdens het afkoelen van de in water gekookte mout, geen bier, maar bierazijn oplevert.

Brouwer: Precies, dus van die vaten in mijn schuur is nauwelijks bier te verhandelen. En gaat het meeste naar de varkens.

Magistraat: Wat een praatjes allemaal. En daar moet ik intrappen? Eerst de mond vol over de misstanden van jullie collega brouwers en dan dit? Tobias, wat vind jij hiervan.

Tom: Nou, "de pot verwijt de ketel dat hij zwart ziet", zou ik zeggen. Maar ik ben ook benieuwd naar de verklaring van onze schuurtjesbrouwer.

Magistraat: Nu je het zegt, Tobias, inderdaad. Het gilde waakt immers angstig over het verbod 'in compagnie' te gaan brouwen om het ontstaan van grote brouwerijbedrijven te voorkomen.

Brouwer: Het gilde, het gilde. Dat stomme gilde doet ons ooit nog eens de das om.

Licht dooft en spot weer op Filos, Dubius en Frida.

Filos: Het lijkt Nostradamus wel, die ik hoor.

Dubius: Is dat ook een plaatselijke bekende?

Filos: Bekend is hij wel, maar niet plaatselijk.

Frida: Je kent Nostradamus toch wel, die ziener uit de zestiende eeuw en voorspeller van allerlei onheil in onze eeuw?

Dubius: Oh die, had dat dan meteen gezegd.

Frida: Maar wat bedoelde u met "het lijkt wel of ik Nostradamus hoor"?

Filos: Wel, die Brouwer had - hoewel hij zich niet aan de regels hield - het wel bij het rechte eind. De benepenheid van de gildebroeders, vastgelegd in allerlei regels en verboden, heeft meerdere veelbelovende industrieën ten gronde gericht.

Dubius: Kijk maar naar de textiel-industrie.

Spot uit. Licht op het tafereel. Op het toneel zitten rond de weefmoeder (weefm) een aantal kinderen met kleine weeftoestelletjes linten te weven en/of aan spinnewielen of met spintollen garen te spinnen.

Weefm: Zo, kinderen. Jullie zijn al weer aardig opgeschoten. Nog een half uurtje en dan mogen jullie weer even naar buiten.

Kind 1: Fijn, weefmoeder. En krijgen we dan ook wat brood.

Weefm: Natuurlijk. Helaas heb ik niet veel. Maar wat ik heb, is voor jullie. Goed, laat me eerst eens zien hoeveel jullie gesponnen hebben en hoe lang de linten zijn die jullie vandaag geweven hebben.

Kind 2: Kijk eens. Ik heb al 9 el geweven van dit lint.

Weefm: Het ziet er mooi uit. Dat lint zal straks mooi staan op een jurkje van een rijk meisje, denk je ook niet?

Kind 3: Ach, hadden wij maar rijke ouders. Maar ja, wij zullen wel altijd in de afdankertjes moeten blijven lopen.

Kind 1: Nou het is altijd beter dan niets. Wij hoeven tenminste niet te bedelen om eten.

Kind 2: Precies. En kijk eens om je heen. Jij hebt tenminste nog een vader en een moeder. Maar er zijn genoeg kinderen die helemaal alleen zijn.

Kind 3: Goed, goed. Het kan natuurlijk altijd slechter, maar toch. We zullen wel altijd arm blijven.

Weefm: Ja, kind, de duivel schijnt nu eenmaal altijd op dezelfde hoop. Maar als wij ons vroom gedragen, zullen we daarvoor beloond worden in de hemel.

Kind 3: Nou, dat is dan tenminste nog iets. Maar veel hebben we daar NU niet aan.

Weefm: Laat me maar eens zien wat je vandaag gedaan hebt. *Dan wordt er op de deur geklopt. De deur gaat open en in de deuropening verschijnt Tom met een kind. Tom wordt in dit tafereel Thomas genoemd.*

Tom: Goede middag allemaal. Hebben jullie het naar jullie zin?

Kind 1+2: Ja. Prima. We hebben een fijne weefmoeder en een dak boven ons hoofd ...

Kind 3: Ja, en als het meezit ook elke dag een stuk brood.

Tom: Ik hoor het al. Jullie weefmoeder zorgt goed voor jullie. En daarom heb ik hier nog een kleine belhamel bij me. Zijn ouders kunnen niet meer voor eten voor hem zorgen. Zij hebben nog 9 andere monden te vullen.

Weefm: Dus dachten jullie van de Heilige Geestsschool voor de allerarmste kinderen, "kom, laten we dit armoedzaaiertje maar naar het 'Lint- en Spinhuis' brengen ...".

Tom: Precies. Hier besteden de kinderen hun tijd beter dan met het bedelen om eten. En ik breng deze belhamel juist bij u, omdat ik bijzonder op hem gesteld ben.

Weefm: Maar waarom dan juist bij mij. Ik kan de kinderen nu al bijna niet voldoende te eten geven.

Kind 1: Maar dat geeft niet hoor, weefmoeder.

Kind 2: Nee, hoe weinig brood we soms ook krijgen, het is altijd genoeg.

Kind 3: In elk geval om de ergste honger te stillen.

Kind 1: En daardoor hoeven wij na onze arbeid niet ook nog eens op zoek naar eten.

Kind 2: Zoals kinderen van andere Lint- en Spinhuyzen soms wel moeten.

Tom: En daarom breng ik deze armoedzaaiertjes het liefst onder uw vleugels.

Weefm: Thomas, wat een vleierij. Waaraan heb ik dat verdient? Of moet ik het nog verdienen, heb je soms iets nodig?

Tom: Nou, om eerlijk te zijn ... Ik zou graag een paar mooie linten willen hebben. Ik heb namelijk een heel lief meisje leren kennen dat ik wil versieren.

De kinderen komen met linten vervolgens op Tom af en roepen:

Kind 1: Hier, hier. Neem die van mij maar.

Kind 2: Of deze van mij, die heb ik net klaar gekregen.

Kind 3: Die van mij is echt het mooiste. Neem deze maar.

Tom: Weet je wat, *(hij kijkt naar de weefmoeder met een blik van "vind je het goed?")* ik neem ze allemaal mee.

Weefm: Precies. Oh, wat ben je toch een ongelooflijke Thomas, hè?

Filos: *(richting de weefmoeder)* Hé, ppsstt, het is "ongelovige Thomas, hoor.

Weefm: Ach joh, ongelooflijke of ongelovige Thomas, wat doet het ertoe? *(richting Tom)* Het belangrijkste is dat een mooi en lief meisje niet voldoende versierd kan worden.

Tom neemt de linten in een lange sliert achter zich aan, stapt het tafereel uit en rent op Frida af. Hij rent om de verbaasde Frida heen een versiert haar zo met de linten die hij heeft meegenomen.

Frida: *(geschrokken en laat duidelijk merken dat ze zich ongemakkelijk en verlegen voelt van deze versierselen. Zij haalt de linten elke keer dat Tom ze om haar heen zwaait over haar hoofd om ze voor zich op de grond te laten vallen)* Hou op stop ... hier houd ik niet van ... ga weg, ... stop, ... dit kan niet, ... jij bent niet echt, ... droom ik, ... stop.

Er loeit een sirene. Het hele toneel 'bevriest', alleen Dubius, Filos en Tom spelen door.

Dubius: *(met een nasale omroep stem, zoals bij de NS of in een winkel)* Ding dong, het is figuranten ten strengste verboden museumbezoekers lastig te vallen.

Filos: Hé jongeman, ga terug naar je tableau. Snel, voordat er ongelukken gebeuren. Misschien is de schade nog te herstellen en gelooft Frida echt dat ze het alleen maar heeft gedroomd.

Dubius: Want anders ..., anders moeten we heel andere maatregelen treffen. Dan moeten we grof geschut inzetten.

Filos: Vertrek nu snel met je linten.

Dubius: Dan nemen wij de draad weer op alsof er niets gebeurd is. Hopelijk heeft Frida niets in de gaten gehad.

Tom vertrekt, neemt de linten mee, maar vergeet er ééntje die nog onopvallend achterblijft (bijvoorbeeld over de schouder van Frida).

Frida: Wat ..., wat was dat? Wat gebeurde er?

Filos: Wat is er meisje? Zei je iets?

Frida: Ik..., ik Droomde ik of was dat echt, die jongeman? Waar is hij eigenlijk?

Dubius: Wat bazel je nou allemaal? Waar heb je het over? *(richting Filos)* Snap jij er iets van, Filos?

Filos: *(richting Dubius)* Ssssttt, rustig nou. Je moet het er niet zo diep bovenop leggen. Straks wordt ze nog argwanend. We doen net of er niets gebeurd is en gaan gewoon verder.

Dubius: Goed ..., daar gaat ie dan. *(schraapt zijn keel en gaat verder met een quasi-nonchalante quide tour stem)* Die textiel industrie had in meer streken van ons land grote invloed op de bevolking.

Filos: Inderdaad. En wij schamen ons weleens omdat we 'keientrekkers' genoemd worden. Maar zou je liever kruikenzeiker of ballenfrutter genoemd worden, soms?

Dubius: Hoe zei je?

Filos: Tilburgse kruikenzeiker of Goirlese ballenfrutter.

Frida: Wat heeft dat nu met onze stad of met de textiel te maken?

Filos: Inderdaad meisje. Je hebt gelijk. Het heeft weliswaar alles met textiel, maar absoluut niets met onze stad te maken. Zeg zou de Amersfoortse Sassiaan ook met de textiel te maken hebben?

Dubius: Nee, joh. In die naam heeft 'sas' de betekenis van 'sluis', *(richting de zaal)* toch? Maar goed, als u wel geïnteresseerd bent in de betekenis van die Brabantse benamingen, dan vraagt u het maar aan de uit Tilburg afkomstige en in Amersfoort woonachtige AD-columnist Guido de Wijs.

Filos: Precies. Wij gaan verder met onze eigen liefdesgeschiedenis.

Dubius: Zo is het maar net, wij hebben nu geen tijd voor die anekdotes. Zit Guido overigens in de zaal. En Guido wil je dan even gaan staan, zodat wij weten bij wie we na afloop van deze voorstelling moeten zijn voor uitleg van deze spotaanduidingen? Techniek, mag het zaallicht even aan?

Filos: Dubius, houd op. Dit kan je niet maken. Uit dat zaallicht, snel. We moeten verder.

Dubius: Goed, goed. Hoe gaat het verder?

Filos: Net als de bierbrouwerijen, ging de uitgebreide textielindustrie ...

Dubius: Ja, we kenden naast de Lint- en Spinhuyzen ook verschillende grote lakenweverijen, zijdenrederijen, bombazijnweverijen zelfs met stadweefgetouwen en allerlei nevenbedrijven.

Filos: In elk geval ook deze industrie ging ten onder aan de knellende, of beter gezegd kwellende regels, geboden en verboden van de eigen gilden.

Dubius: In Twente had men geen gilden en konden de textielfabrikanten vrij fabriceren. Het gevolg was dat de textielindustrie verdween.

Filos: En dat de bevolking weer ten prooi zou vallen aan een ontstellende verarming.

En dan verschijnt Tom ineens weer op het toneel

Tom: Maar zoals altijd komt na regen weer zonneschijn.

Filos: Precies en dat - die regen en vooral de zonneschijn - zijn ook juist de ingrediënten voor de opkomst van de tabaksteelt.

Tom: De grond waarop eerst hop en tarwe verbouwd werden, bleek precies de juiste samenstelling te hebben voor het verbouwen van tabak.

Filos: Dat tabak werd aanvankelijk meer als geneesmiddel dan als genotmiddel gebruikt.

Dubius: (*cynisch*) Mooi is dat, een geneesmiddel. Maar dan wel eentje waaraan je verslaafd raakt en er nooit meer afkomt. Geen wonder trouwens dat de mensen toen niet zou oud worden, behalve de gezonde personen dan.

Filos: Ging je niet dood aan de ziekte ...,

Dubius: ... dan ging je wel dood aan het geneesmiddel. Weet je overigens wie daarbij wel vaarde?

Tom: De uit Amsterdam afkomstige tabaksspinner Ezechiël Cohen. Hij was stamvader van een talrijk kroost dat grote fortuinen wist te vergaren met de tabakshandel.

Dubius: En wie geld heeft, kan daarmee gaan spelen, toch?

Filos: Precies, spelen of speculeren. Dus ...?

Tom: Dus ging de familie Cohen zich steeds meer toeleggen op het bankwezen.

Filos: Kleinzoon Benjamin Cohen was het die de familiezaak op het hoogtepunt van haar bloei wist te brengen.

Dubius: En wie het breed heeft, kan het breed laten hangen. Dus hij bouwt een statig herenhuis, dat nu bekend staat als het huis met de paarse ruitjes.

Tom: En vergeet ook zijn zomerverblijf "Vinkenhoef" in Hoevelaken niet.

Filos: Maar ook de tabaksindustrie kwam in verval en wederom dreigde de armoede als een zware deken over de stad en streek neer te dalen.

Tom: (*zet een conducteurspet op en blaast op een fluitje*) Maar gelukkig kwamen toen de spoorwegen.

Filos: En dankzij de centrale ligging ...

Dubius: De Onze Lieve Vrouwetoren vormt immers niet voor niets het kadastraal middelpunt van Nederland ...

Filos: ... vormt onze stad een belangrijk knooppunt van sporen.

Terwijl Tom - dit keer rustig - uit het tableau stapt en naar Frida gaat, wordt achter op het toneel een trein(stel) geplaatst en lopen er passagiers en een stationschef en kruiers (aangeduid als Koor) over het toneel.

LIED

Tom: (z) Ga mee met mij
(z) En maak mij blij
(z) Ik zal je liefde tonen
(z) waar je in gelooft.

Koor: (z) Kom met hem mee
(z) Zeg nu geen nee
(z) Wie zoekt, die zal ook vinden
(z) zo is jou beloofd.

Tom+Koor: (z) Twijfel nu niet
(z) Wat je hier ziet
(z) kan zo jouw waarheid worden
(z) of laat je het een droom

Frida: (z) Wat moet ik doen?
(z) Geef ik een zoen?
(z) Het hier en nu verlaat ik
(z) verruil ik wel met schroom.

Tom+Frida+Koor:

(terwijl Tom en Frida gearmd naar de trein lopen, komen Dubius en Filos buiten beeld 'naar beneden')

(z) Op levensreis
(z) Word oud en wijs
(z) Beantwoord levensvragen
(z) en blijf steeds weer verbaasd

(z) Want wat is echt?
(z) Dat wat u zegt?
(z) Neem tijd en rust voor leven
(z) voordat dat voorbij raast.

Dubius: (*Stormt samen met Filos het toneel op*)
SsssTtttOooooPppp!!!

Doek achter Dubius en Filos, zodat het decor van de epiloog geplaatst kan worden.

(totaal in paniek) Dit gaat helemaal mis. Dit kan niet. Dit mag niet gebeuren. Terug, terug. Publiek bent u daar nog? Hallo, zijn jullie daar nog? Of zijn jullie ook

onderdeel geworden van deze droom, deze fantasie?
En bestaan jullie in werkelijkheid niet meer?
SsssTtttOoooPppp !!! Het loopt helemaal uit de hand.
Deze omkering van werkelijkheid en fantasie kan niet,
mag niet plaatsvinden. Dat zou het einde van de
werkelijkheid, van de wereld betekenen. Terug. Spoel
de band terug, draai de wijzers van de klok achteruit.
Vlug, doe iets, snel.

Filos: Rustig nou Dubius. Raak niet in paniek. Deze situatie is
inderdaad ernstig. En vraagt om ingrijpen, om een
ingrijpen van hogerhand.

Dubius: *(nog steeds in paniek en zeker niet gerustgesteld)* Roep
de 'Global Operations Director', roep GOD. Hij alleen
kan ons redden.

Filos: Stop nu toch. Dit kunnen wij toch ook zelf oplossen.
Maar dan moet wel iedereen in de zaal meewerken.

Dubius: Ik geloof er niets van. Dat gaat nooit lukken. Dit wordt
onze ondergang, mensen.

Filos: Rustig nou maar. Trouwens wat hebben we nu nog te
verliezen. Als we niets doen, zullen we voor altijd in
deze fantasie voortleven. Dus laten we er maar het
beste van maken. Het kan alleen nog maar de goede
kant opgaan.

Dubius: Ja, ja. Eerst zien en dan geloven.

Filos: Je lijkt Thomas wel. Maar goed. Daar gaat 'ie dan.
Mensen even met z'n allen: tellen tot drie.

Dubius+Filos: Een ... Twee ... Drie!

*Het voorste doek gaat op. Frida staat in het licht en vlak achter haar
is nog steeds een doek dicht.*

Een liedje voor en door Frida

(z) Iets wat ik nog niet had
(z) Kan ik ook niet verliezen
(z) En dus is dit geen lied
(z) Van kwijt zijn, van fout kiezen

(z) Meer iets van ogen dicht doen
(z) Als de zon me wil beschijnen
(z) Omdat ik niet wil denken
(z) Heel voorzichtig wil verdwijnen

(z) Want oma zegt: Het komt wel kind
(z) Maar hoe kan ik zeker weten dat ik vind
(z) Wat ik zoek en weet ik zelf wel wat dat is
(z) Of is het een gemis
(z) Van iets wat uit de verte
(z) Zoveel mooier is dan dichterbij?

(z) Dan loop ik op een koord
(z) Van twijfels, voel gevaar
(z) Vallen mijn gedachten
(z) Zo in stukjes uit elkaar

(z) Later is het toverwoord
(z) Ik blijf vast niet steeds alleen
(z) Maar straks kronkelt mijn tijd
(z) Zomaar om die liefde heen

(z) En oma zegt: Het komt wel kind
(z) Maar hoe kan ik zeker weten dat ik vind
(z) Wat ik zoek en weet ik zelf wel wat dat is
(z) Of is het een gemis
(z) Van iets wat uit de verte
(z) Zoveel mooier is dan dichterbij?

(z) Mijn leven is groter dan liefde
(z) Ik weet dat ik staan blijven zal

- (z) Maar is er straks dan iemand die me vasthoudt
- (z) Als ik wel een keertje val?

- (z) En oma zegt: Het komt wel kind
- (z) Maar hoe kan ik zeker weten dat ik vind
- (z) Wat ik zoek en weet ik zelf wel wat dat is
- (z) En als het er dan is
- (z) Valt dan alles als een puzzel in elkaar?

Het tweede doek gaat op. Op het toneel staat het decor van de eerste scene, van de proloog, voor de epiloog.

Epiloog

Terug bij oma Ans

Het decor is het zelfde als van de proloog. Op het toneel staat Frida, terwijl Ans in haar stoel zit. Tom is - nog onzichtbaar - in de 'keuken' koffie aan het zetten. Frida weet dit (nog) niet.

- Frida:** Oma, wat ik nu toch heb gedroomd.
Ans: Ja, kindje, ik weet het.
Frida: Wat weet u, oma?
Ans: Nou, wat je hebt gedroomd.
Frida: Maar wat heb ik dan gedroomd?
Ans: Ja, dat moet jij mij vertellen. Hoe kan ik dat nou weten?
Frida: En u zei net dat u weet wat ik heb gedroomd.
Ans: Ja, dat weet ik ook.
Frida: Ja, en wat heb ik dan gedroomd?
Ans: Meisje, meisje toch, weet je dat nu al niet meer. En jouw ouders maar beweren dat ik dement wordt.
Frida: Maar dat zeg ik toch niet.
Ans: Nee, kindje jij niet. Wij weten wel beter, hè?
Frida: Maar wou u beweren dat ik soms al dement aan het worden ben?
Ans: Nee, hoor. Ik vraag me alleen af waar je op dit moment met je hoofd bent.
Frida: Oh, oma, het komt vast door wat ik allemaal gedroomd heb.
Ans: Ja, kindje, wat dan?
Frida: Oh, als ik u dat vertel, u gelooft u oren niet.
Ans: Ben je in Mysterion geweest?
Frida: Ja, het was ongelooflijk. Er gebeuren daar rare dingen.
Ans: Ik had je gewaarschuwd.
Frida: Jawel, dat wel, maar dit. Dit had ik niet verwacht.
Ans: En heb je ook gevonden wat je zocht?
Frida: Liefde bedoelt u?
Ans: (vragend) Mmhh uh.
Frida: Nou, ik heb veel gezien ..., uh, ... beleefd, maar liefde ...?

Ans: Ja?

Frida: Nee.

Ans: Hoezo, nee.

Frida: Nou precies zoals ik zeg. Ik heb daar geen liefde kunnen ontdekken.

Ans: Nou dat verbaasd me. Toen ik zo jong was als jij ben ik er ook geweest. En Cupido had meteen raak geschoten.

Frida: Met opa?

Ans: Is dat zo vreemd, soms. Het was de knapste jongen in het museum en ik was meteen op het eerste gezicht verliefd op hem.

Frida: Jawel, dat is kalverliefde, maar toch geen liefde.

Ans: Dat klopt. Verliefdheid en liefde zijn niet hetzelfde.

Frida: Om over sex en seksualiteit maar te zwijgen.

Ans: Waarom? Daar is toch niets mis mee? Waar denk jij dat je anders vandaan komt? Uit een kool, of met de ooievaar gebracht? Nee, jouw vader is net als je opa geen heilige geest geweest, hoor.

Frida: Nee, dat bedoel ik ook niet. Maar eerst komt toch de verliefdheid, de liefde op het eerste gezicht, dan de liefde en uiteindelijk ...

Ans: Nou, de volgorde kan nogal variëren. Er zijn genoeg mensen die eerst de sex hebben en dan niet eens meer aan verliefdheid of liefde toekomen.

Frida: Dat lijkt me wel erg kil en gevoelloos.

Ans: Ja, meestal is dat zo. En vaak gaat het dan ook om een zakelijk belang.

Frida: Je bedoelt 'betaalde liefde'?

Ans: Nou, eerder betaalde sex. Liefde kun je namelijk niet kopen. Liefde is onbetaalbaar.

Frida: Maar als sex zonder liefde mogelijk is, bestaat dan ook het omgekeerde?

Ans: Je bedoelt liefde zonder sex?

Frida: Ja.

Ans: Nou, wat denk jezelf?

Frida: Ik denk van wel.

Ans: Precies. En weet je ook hoe die liefde heet?

Frida: Liefde is toch liefde, of niet soms?

Ans: Dat dacht je maar. Er zijn veel verschillende soorten liefde. En die zonder sex heet Platonische liefde.

Frida: Heeft dat te maken met de Griekse filosoof Plato?

Dubius: *(nog niet zichtbaar; doet de stem van "De Hypotheker" na)* Jazeker, de wijsgeer.

Filos: *(ook nog niet zichtbaar)* Volgens Plato was echte liefde alleen mogelijk tussen 'gelijken'. Gelijken waren diegenen die over gelijke rechten en status beschikten, of konden beschikken. Vrouwen hoorden hier in het oude Athene niet bij,

Dubius: *(komt te voorschijn vanachter de coulissen)* Daar gaat de hele emancipatie. Ik dacht dat die Grieken een democratie vormden?

Filos: *(volgt Dubius het toneel op en wandelt al 'filosoferen' met Dubius naar de andere kant van het toneel)* Jawel, maar alleen voor de mannen. En volgens Plato was daarom echte liefde tussen man en vrouw niet mogelijk. Gelijken waren in die tijd alleen mensen van hetzelfde geslacht.

Dubius: Alleen liefde tussen mannen onder elkaar, dus?!

Filos: Nee, want Plato wees ook homoseksualiteit af.

Dubius: Ja maar, ... dan blijft er toch niets meer over tussen mensen.

Filos: Jawel, tussen mensen blijft dan volgens Plato de naar hem genoemde platonische liefde over. Dit was dan ook de hoogste trap van liefde, in tegenstelling tot lichamelijk begeren en sex, die hij als een eerste trap beschouwde.

Dubius en Filos verdwijnen weer van het toneel.

Frida: Oma, u had het over meer vormen van liefde.

Ans: Ja zeker. En het verwondert me dat je daarvan niets hebt meegekregen in Mysterion.

Frida: Hoezo?

Ans: Vertel me nou eens wat je gezien of meegemaakt hebt, dan zal ik je aangeven dat ik je geen valse belofte heb gedaan.

Frida: Ik begrijp er niets van, maar goed ... Het eerste dat ik zag was een tableau over een stadsbrand en een besmettelijke ziekte ...

Ans: De pest?

Frida: Ja, precies, de pest.

Ans: Hier ben je oog in oog komen te staan met de liefde voor de stad, voor de eigen woonomgeving en ook de liefde om te leven en te overleven.

Frida: Nou oma, ik vind het wel een beetje ver gezocht, hoor.

Ans: Dat kun je wel vinden, maar als die liefde, dat verlangen er niet was, dan had de stad nu niet meer bestaan.

Frida: Ik ben nog niet overtuigd. En ik denk ook dat het volgende tableau niets aan liefde in zich had.

Ans: Waar ging dat dan over?

Frida: Over oorlog, over vluchtelingen en gevangenen.

Ans: Was dat het enige wat daar te zien was.

Frida: Ja. Alleen maar een lange rij met mensen op de vlucht of op weg naar een kamp.

Ans: En verder niets?

Frida: Mmh, oh ja, er waren ook nog stadsbewoners die brood of iets dergelijks uitdeelden of die vluchtelingen opvingen.

Ans: Dacht ik het niet. Dat heeft alles te maken met liefde voor je naasten. Onze stad staat bekend om de naastenliefde en ...

Frida: en de tolerantie. Ja nu herinner ik het me weer. Daarover had die guide audio tour het ook.

Ans: Nou, wat had ik je gezegd?
En heb je ook niet iets gezien wat te maken had met de liefde voor eenvoudige dingen?

Frida: Hoe bedoel je, oma?

Ans: Nou, denk eens aan een beeldje ...

Frida: Ooohh. Je bedoelt dat verhaal over het maria-beeldje. Maar dat eenvoudige beeldje groeide uiteindelijk toch uit tot een overweldigende toren?

Ans: Ja zeker. En onze stad houdt daar nog steeds van. Als je de gebouwen bekijkt dan hebben we de nodige monumenten weten te behouden. En deze monumenten staan in mooi contrast en harmonie met de moderne architectuur van de nieuwe woonwijken.

Frida: Maar ook op onze kunstenaars en ander helden mogen we trots zijn, toch? We doen gelukkig nog niet zo gek als de Amerikanen met hun idolen doen. Hoewel we onze VIP's waarderen blijven we toch ook nuchtere Nederlanders.

Ans: Precies, doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg.

Frida: Opnieuw die eenvoud. Maar dan nu ook in combinatie met liefde voor de schoonheid, voor de kunst.

Ans: En ondertussen de draak steken met allerlei hooghartigheid en drukdoenerij.

Frida: Dat herinnert me aan een ander tafereel de geestelijke en feestelijke optocht rond stadspatroon St. Joris, maar ook van de weddenschap over de zwerfkei. Is dat dan soms de liefde voor plezier, lol maken en feesten?

Ans: Heb ik je nu toch overtuigd? Of moet ik je ook nog herinneren aan de liefde voor God en de keuze van Ansfidus om zijn zwaard neer te leggen en te strijden met zijn woord en liefde voor de arme medemens?

Frida: Oma, was u er soms bij?

Ans: Nee, nu was het jouw droom. Maar ooit was ik net zo oud als jij en net als jou op zoek naar de liefde. Ook ik kreeg toen een Mysterion-droom.

Frida: Maar hoe kan dat dan. Hoe kunt u nu zo'n vijftig jaar geleden hetzelfde hebben gedroomd als ik nu? Bestaat dat museum dan echt?

Ans: Of Mysterion nu echt bestaat of niet, doet er volgens mij niet toe. Belangrijker is of je gevonden hebt wat je zocht, de Liefde. Was er nog meer te zien?

Frida: Ja, iets met bierbrouwerijen, weefgetouwen, tabak en banken en tenslotte de trein.

Ans: Mooi. Dat heeft te maken met de liefde voor de nijverheid, voor handel en industrie. Onze stadsgenoten zoeken en vinden steeds weer mogelijkheden om het hoofd boven water te kunnen houden. Deze liefde voor handel en industrie heeft haar wortels in de liefde voor het voortbestaan.

Frida: Wat die andere soorten van liefde betreft, ben ik inmiddels wel overtuigd. Maar ...

Ans: Maar wat?

Frida: Nou, de echte liefde. Nou ja, ik bedoel die verschillende soorten liefde is ook wel liefde, maar ja ...

Ans: Je bedoelt de liefde tussen een man en een vrouw, tussen een jongen en een meisje ...

Frida: Ja. En u hebt het zelf gezegd. Ik zou daar de liefde vinden. Maar ik heb daar niets van gemerkt.

Ans: Is je echt niets vreemds opgevallen, dan?

Frida: Oma, of u spreekt nu in raadsels, of ik moet toch erg gaan twijfelen over uw gezonde verstand. Hoewel ..., Ja?

Ans: Nee, niets, laat maar ...

Frida: Nee, niets, laat maar ...

Ans: Wie "A" zegt, moet ook "B" zeggen. Kom op, nu wil ik het weten.

Frida: Goed, in elk tableau zag ik wel vaak eenzelfde jongen ... uh, man ... uh, jongeman opduiken en ... (*gaat in de nadenk-stand*)

Ans: (*min of meer ' hoorbaar' mompelend*) Zie je wel. Ik wist het, ik wist het. Net als 50 jaar geleden met je opa en mij.

Frida: ... en nu ik er zo over nadenk, volgens mij had ik dat gezicht al eens eerder gezien. Wat zei u trouwens, oma?

Ans: Nou, toen ik vijftig jaar geleden voor het eerst in het museum kwam, toen bemerkte ik ook al ...

Tom: (*komt binnen met een dienblad met een theepot en kopjes*) Waar zal ik deze neerzetten, mevrouw ... uuhh ... Ans?

Frida: (*verbaasd*) Hu, ... Jij ...?! Jij bent die jongen van het museum.

Tom: Oh hallo, ben je ook weer op bezoek bij je oma?

Ans: Ha Tom, ja zet het dienblad maar hier op tafel. Je kent mijn kleindochter Frida toch al, hè?

Frida: Dit kan niet, nee, ik droom, wat gebeurt hier nu.

Tom: Ik heb haar wel eens eerder bij u gezien. Maar goed, dan ga ik ...

Ans: ... maar eens gezellig bij Ans en Frida zitten. Doen we samen een bakje, toch?

Tom: Nou, ik stond anders ...

Ans: Ja, dat zie ik. Dus ga nu maar lekker zitten.

Frida: Oma, dit kunt u niet maken, hoor? Hebt u dit allemaal bedacht? Hebt u dit allemaal in scène gezet, soms?

Ans: Ik?! Ik zou niet durven.

Frida: Oh, ouwe koppelaarster. U wist wat er zou gaan gebeuren, hè?

Ans: Net als vijftig jaar geleden. Ik heb op dezelfde manier jouw opa leren kennen.

Tom: En dat was zeker liefde op het eerste gezicht, hè?

Ans: Voor hem wel, ja, (*richting Tom*) net als dat nu voor jou zo was, toch?

Tom: (*licht verlegen*) uuhu.

Ans: Maar ik zag je opa eerst ook niet staan.

Frida: En pas in Mysterion gingen uw ogen open?

Ans: Je slaat de spijker op z'n kop.

Frida: Dus u wilt zeggen, dat Tom hier mijn ware liefde is?

Ans: De tijd zal het leren, maar zoals ik jullie hier nu zie staan ...

Tom: Ja, kijk ons hier nu staan.

Frida: Ik weet het niet, hoor.

Ans: Maar ik wel! Hier is maar een remedie mogelijk, jongens!

En van achter de coulissen stormt de hele cast het podium op en begint in koor te roepen (à la de Dubbelfris-reclame):

Allen: Zoenen, zoenen, zoenen, zoenen, zoenen, zoenen, zoenen.

En terwijl Tom en Frida in een intense liefdeskus op het podium staan roepen:

Dubius + Ans: Maak ... me ... gek!!

Slotlied

Mogelijke voorbeeld-/basis-melodieën:
The Raiders March van John Williams uit de Film: Indiana Jones & Raiders of the lost Ark; of
Dwaze Moederslied uit de kindermusical De club van lelijke kinderen, van Koos Meinderts en Harrie Jekkers.

- Allen:**
- (z) Stad van liefde
 - (z) Stad van hoop
 - (z) Stad versterkt
 - (z) Onze levensloop
-
- (z) Duizend jaren
 - (z) In twee uur
 - (z) Op zoek naar liefde
 - (z) 'n spannend avontuur
-
- (z) Stad van liefde
 - (z) Stad van hoop
 - (z) Stad versterkt
 - (z) Onze levensloop
-
- (z) Maak de balans op
 - (z) en erken
 - (z) ware liefde
 - (z) nestelt diep in hen
-
- (z) Stad van liefde
 - (z) Stad van hoop
 - (z) Stad versterkt
 - (z) Onze levensloop
-
- (z) Geloof, hoop, liefde
 - (z) drie-eenheid
 - (z) in echte mensen
 - (z) overwint elke strijd
-
- (z) Stad van liefde
 - (z) Stad van hoop
 - (z) Stad versterkt
 - (z) Onze levensloop